МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШИНАРДИ 16 ФЕВРАЛЬ 1965 ШУ № 20 (4034).

Мах 2 кап.

14-ча марта районийн городской Советашка хургдолча хоржамий сийна къахьегаш ба Новогрозненски мехкдаьтта чаккхдоаккхача завода установкашкара болхлой. Шоайла социалистически яхье а бувлаш дегlаккхувл технологана къахьегама овсарле а.

Масала, хьаьццаргьа вай ков. Горбатенко верте вола № 43-1 йолa установка. Дlабадача январь бетта план 101,3 процент кхоачашьйй. Хlаьта укх бетта хьалхарча итт дийнахьа кхы а дикагlа къахьегарца болкха толам бакаха мегаьд яхье баьинарашта, вешта аьлча валови продукци арахецара план 110 процент кхоачашьйй. Итт дей чухь планал совгlа 240 тонн продукци арахийцай. Бутт йистебаллалца боах бича планал совгlа арахеца продукци кхаамиссед шозза кхы тlаккхетаргхиларах дог тийша я № 43-1 йолча установка коллектив. Из цо хоржамаш хулча ден сийна кийчду къахьегама совгlат да.

Сурта тlа: оператора гlончa Эдилсултанов Яхий балхага хьожаш во вокхагlа вола оператор Масленко.

И. Пикова сурт.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ДЕЛЕГАЦИ ПХЕНЬЯНЕ

ПХЕНЬЯН, 12 февраль. (ТАСС). КНДР правительства сиарах сеххал укхаза кхаьчача Советски Союза делегацега керте латта КПСС ЦК Президиума член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин викаталца Корея Къахьегама парте ЦК председатель, КНДР министрий кабинета председатель Ким Ир Сен вола вахар.

Уж вlашагlкхийтача хана цига бар советски делегаце членаш.

Корейски оагlонгахьара бар цига халкъа Лакхехьарча собрание президиума председатель Цой Ен Ген, министрий кабинета председатела хьалхара заместитель Ким Ир, кхыбараш.

* * *

ПХЕНЬЯН, 12 февраль. (ТАСС). Корея Къахьегама парте ЦК председатела, КНДР министрий кабинета председатела Ким Ир Сена тахан шу оттадир КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина сийна.

* * *

ПХЕНЬЯН, 12 февраль. (ТАСС). Тахан Пхеньяне, доккхача театре, городерча къахьегархой викалий йоккха митинг хилар КПСС ЦК Президиума член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин керте латта Советски Союза делегаци КНДР-е хьарча дуккаденна.

Президиума истола хьалхашта — советски делегаце членаш, ТПК ЦК председатель, КНДР министрий кабинета председатель Ким Ир Сен, халкъа Лакхехьарча собрание президиума председатель Цой Ен Ген, Корея Къахьегама парте а республика правительства а кхьоьла кулгалхой.

Митинге кхамаьла дир Пхеньяна халкъа комитета председатела Хан Хи Воцен А. Н. Косыгинен.

* * *

ПХЕНЬЯН, 12 февраль. (ТАСС). Тахан Пхеньяне переговораш хилар КПСС ЦК Президиума член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин керте латтача Советски Союза делегацеи Корея Къахьегама парте ЦК председатель, КНДР министрий кабинета председатель Ким Ир Сен керте латтача Корейски Халкъа-Демократически Республика делегацеи юкъе.

Советски оагlонгахьара переговорашта юкъе дакъа лоацаш хилар Ю. В. Андропов, Е. Ф. Логинов, В. В. Кузнецов, К. А. Вершинин, Г. С. Сизоненко, КНДР-ера СССР посол В. П. Московский.

Корейски оагlонгахьара переговорашка дакъа лаьцар Цой Ен Гена, Ким Ира, Пак Кым Чера, Ким Чан Бона, Пак Сен Чера, ТПК ЦК отдела заведующе Пак Ен Гука, Корейски халкъа эскара Генеральни штаба начальника эскара инарала Цой Гена, СССР-ера КНДР посола Ким Бен Дика.

Дег тlарча безамаш доттагlлецаш чаккхьаьнар переговораш.

Пхеньяне хинна йоккха митинг

ПХЕНЬЯН, 12 февраль. ТАСС-е корр. П. Грашнова, И. Яковлева хоам бу:

Тахан укхаза, доккхача театре КПСС ЦК Президиума член, СССР-а Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин керте латташ йола Советски Союза делегаци КНДР хиларца хьаьнна города къахьегархой викалий митинг хилар.

Зало гулбеннача 3 эзар пхеньянаца чlоагlа тlоараш а тохаш тlайийцар президиуме гучабаьнна А. Н. Косыгин, Советски Союза делегаце членаш, Корея Къахьегама партен ЦК ТПК председатель, министрий кабинета председатель Ким Ир Сен керте латтача республика правительствал кулгалхой.

Тха халкъа советски халкъацара доттагlала оалаш, йоах Пхеньяна халкъа комитета председатела Хан Хи Вона, исторически кхотадена да, хlаьта империализмана духьал лоаттабеча юкъарча къовсаме дегlадена а чlоагlдена а да. Корейски халкъа цlаккха а диццлургдац къамаи кортамукъале бахьани керда ваха кхоллаваи лоаттабеча къовсаме советски халкъо шийна дь доккха интернациональни новкъостал. Советски халкъацара доттагlал чlоагlдари кхотадари — из тха халкъа меттахьа аргйоаца доаци я. Цо дlахо а беррига из тlабохийтаргба вошал долча советски халкъацара доттагlал чlоагlдараш дегlадоаладаран.

Къамаьл ду А. Н. Косыгина, КПСС ЦК-гара Советски Союза правительствагара, Советски халкъагара, ЦК ТПК-ага, КНДР правительствага, Социалистически Корея берригача къахьегархошка вошал дола моаршал дlа а деина, цо йоах:

Советски мах корейски халкъа доттагlий ба, хlаьта тха делегаци вошал долча Корее еннай духхьал цхьа гlулакх дахьаш — вай партешта вай мехкашта юкъе латташ дола гlулакхаш чlоагlдара. Советски корейски халкъашта юкъера вошали денали дола доттагlал чlоагlденнад юкъарча къовсаме.

Шийн къамаьл йистедоалаш цо аьлар: Вошал долча цхьоагlонахи новкъостал долча сотрудничествахи латт дунен социализма цlа. Советски корейски халкъашта, вай денал долча партешта юкъера вошал дола доттагlал дегlадоаладарцеи чlоагlдарцеи вай доккха дакъа лоац дерриге социалистически халкъаш кхотадалара юкъе. Из уйла дага йолаш советски делегаци еннай Корейски Халкъа Демократически Республике. Тхо тешаш да, ерригача вошал долча пачхьалкхенийн партейи барт-цхьоагlо, марксизма-ленинизма пролетарски интернационализма принципай ларда тlа вlашагlъелла барт-цхьоагlо дегlайоагlарг хиларахи чlоагlлург хиларахи. Вай хургйолча коталоний кертера ларда я из. Гулбеннарашa чlоагlа тlоараш а тохаш А. Н. Косыгина чlоагlа кулгаш лоац Ким Ир Сенеи Цой Ен Генеи. Театре торжественно бекаш ба «Интернационал» мукъам.

Митинг хиначул тlехьагlа доккха концерт хилар.

СЕМИЛЕТКА—ХАНАЛ ХЬАЛХА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ПРОМЫШЛЕННОСТА, ТРАНСПОРТА, ГІИШЛОНИЙ БОЛХЛОЙ 1965 ШЕРАРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Коммунистически парте кулгалца 1964 шу толаме чаккхдаьккхар советски халкъо. Из дар вай общество дlаха дегlаккха, халонаш дlаяхар духьа тlагlертта къовсам лоаттабаь шу, коммунизм хьалъеча миллионаш болча къахьегамхошта башха-дика хlамаш карагlдийнна, лаьттан тlа а космосе а, производстве а, lилме а культуре а йоккхий эргьлоаш хинна шу.

Укх карарча шера керда дакъа лаца дезаш ба вай мехка къахьегамхой коммунизма материально-технически база хьаеча, парте XXII-ча съезда решенеш, КПСС Программа кхоачашъеча юкъе.

Укх шерара керттера декхараш белгалдаьд халкъа боахам дегlабара пачхьалкхен плано. Цу плана тlара вай халкъа гу, Коммунистически партенеи Советски правительствацеи керттердар — мехка экономика дегlайоалаяра, советски наьха вахара боарам лакхбара йоаккхо ела гайташ дола керда тешал.

Цу йоаккхоно керда къахьегамеи политически хьинар айду хlара коллективе, оттаь заданеш тlеххкхоачашъе уйла хулийт. Хlанз цхьанне а шеко яц, мехка халкъа боахам дегlабоалабара воргl шера план тlеххкхоачашъергхиларах.

Семилетка ханал хьалха кхоачашър духьа лоаттабеча къовсама юкъе кlеаига дакъа лацанзар дlадахача шера Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша. Декхарашка лаьрхlа хиннача тайпара, 1964 шера пачхьалкхен план ханал хьалха, 25 декабре кхоачашйир. Декхарашца шера 9 процент дукхагlа арахеца лаьрхlа хинна промышленни продукци 10,1 процент дукхагlа арахийцар.

Мехкдаьтта 94 процент дукхагlа даьккхад республике, хlаьта «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешка арахеца валови продукци 15 процент дукхагlа хиннай, цу даькъе Грозненски химически комбинате гlолла — 35 процент.

Задани тlеххкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра.

Шера 8,7 миллион сома мах-ьа продукци планал совгlа арахийцар промышленносте, хlаьта семилетка 6 шера хlара шера планал тlех енна валови продукци 65,6 миллион сома маьха я.

Республика дукха а дукхагlа йолча предприятеша ханал хьалха кхоачашдаьд шоай социалистически декхараш.

Къахьегама толамаш даьхад шоай хьинар ца кходеш болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гlулакхерча наха къахьегар баьхьан дошаш партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, тlайнйца декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагlбаха хайнача ерригача вай вадкхии.

Республика къахьегамхой баххен политически хьинар лакха хилар хьахьокх производства новаторийн хьалха латтарийн мугlараш дlахо шердалара, юкъе дакъа лоацаш хlанзе а 106 эзар совгlа саг, е промышленностен гlишлошъечен болх бечи берригача болхлоех ийсса ахаш хlаца бац аьнна бараш а балаш йола коммунистически къахьегамах бытах тlехьара яхь дикка яржаре.

Коммунистически къахьегама коллективаш яха сий дола цlи еннай 7 предприятена, 195 цеха, 1800 бригадена. 17 эзар совгlа саг ва коммунистически къахьегама ударник волаш.

Да тlехьа дукхагlа шерлу республике Грозненски химически комбината коллектива инициативах хlайолаь, 1965 шерара пачхьалкхен плани тlайнйа социалистически декхарши предприятеш ханал хьалха кхоачащдар духьа лелаю яхь.

Социалистически декхарашка духхьала хьоккхаеш лакхде лаьрхlа да lеш, цар тlа я производства технически боарам дlахо лакхбара, предприятей балха тlара экономически хьокхамаш тоадара хьакъехьа ен йола йоакхо я. Шерре хьалхаьнад производства комплексни экономически эффективность баьхан долаш лоаттабеча къовсама хьакъехьа Грозненски нефтемаслозавода коллектив дlадоладаь-маьхера гlулакх.

Республикерча ерригача предприятей коллективаша чlоагlа хьаллаьнад шин-кхаь шера хьеча хlамай лоархlамегlарча тайпаште дунен тlа дикагlа йолча стандартий боарамга кхоачаргдолаш, продукце дикал лакхъяр, ха йlаьха йолаш тешамеш хилийтар духьа яхь йолаьча хьалха латтача московски ленинградски предприятей керда дика гlулакх.

Семилетка ханал хьалха кхоачашър духьа дерригача халкъо лоаттаеча яхьа юкъе а йолхаш, шоай торонийн кхоачамийи чот а ль, республика промышленноста, транспорта, гlишлоний предприятей коллективаша укх тайпара декхараш тlаоцшоашта 1965 шера:

ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГІОЛЛА

Валови продукцин лоархlамегlара хlамаши хьаяра шера план ханал хьалха, 25 декабре, кхоачашъе а планал совгlа 10 миллион сомал кlезигагlа мах болаш йоаца тайп-тайпара продукци арахеца а.

Керда мощносташ болх бе йолалайтарен уж сихагlа караерзаярен, йолаш йолча оборудованех пайда дикагlа эцара, хlара болх бечун выработка лакхъяра чотах промышленни производства боарам 1964 шера боарамал 9 процент дукхагlа лакхбелга lалашде.

Республика ерригача промышленносте гlолла лаьрхlача къахьегама овсарле оттаьча планал 0,5 процент дукхагlа лакхъе.

Арахецаш йола продукци дьаяргa дlабода мах планахчул дукхагlа лохбара чотах 1500 эзар сомах кlезигагlа доацаш пачхьалкхен ахча хьеде.

20 московски 18 ленинградски предприяте дlадоладаь гlулакх хьал а лоацаш, республика заводийн фабрикийн боахама хьада гlулакхаш чаккхдаха лаьрхlад хьеча хlамайн продукцех дикал тоаяра, уж тешамегlен ха йlаьхагlа йолаш хилийтара.

1965 шера машиндаьттай дикал дунен тlа дикагlа йолча стандарташка кхоачаергьа, итташ эзараш тоннаш дукхагlа арахецаргда тlехдика автобензинаш.

1965 шера IV-ча квартале реконструкци ль яргlолаш а ацетон доаккха установкаш, цун дикал дунен тlа толашагlа йолча образецашка кхоачаяр духьа.

Укх цхьан шера конструкцеш кийчъярен технологи эргайоахаш тоаярен чотах болх беш йоаха гарантийни ханаш йlаьхъергьа ЦА-320М яхача цементировочни агрегаташта 12 беттагара 18 беттага кхаччалца, тракторий прицепашта 1,5 шерагара 2 шерага кхаччалца, буровой насосашта эша хламанашта шозза, гаражни оборудоване яхь тайнана 1,5—2-зза.

Арахецача хlамайн продукцен дикал лакхъяр, уж ха йlаьхагlа йолаш тешамегlен хилийтар духьа лелаеча яхь юкъейолх lилма-тохкама, проектни институтийн дешара заведенейн коллективаш.

Республика мехкдаьтта доахача промышленноста болхлоша lалашдергда дукха мехкдаьтта хьаухаш йола 21 керда скважин шоай ханнахьа эксплуатаце дlалуш, 100-нел кlезигагlа йоацаш геолого-технически мероприятеш чаккхйоахийтен цун чотах 23 процент дукхагlа мехкдаьтта доаккхийтен, 1964 шера боарамал тlех, планал совгlа лургьа иттаж эзараш тоннаш мехкдаьттеи массеха миллион кубометр мехкдаьттаца хьаухa попутни газ. Тlеха искусственни япо тlабахийтара чотах 800 эзар тонн мехкдаьтта доаккхаргда.

Бурув детта организацеша дош цу къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъе, планал совгlа 2900 метр бурув тоха; цхьа метр бурув токарга дlабода мах планахчул 0,7 процент лохбе.

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешка планал совгlа иттаж эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрда продукташ, массеха эзар тонн машиндаьтташ, синтетически спирт, полиэтилен арахеца.

1964 шера хиннача боарамал совгlа валови продукци ерригача объединене гlолла 6 процент планал тlех арахецаш, къахьегама овсарле 1,2 процент лакхъелга lалашде.

Керда болх бе йолайолийгача объекташка проектни мощносташ караерзае, кердача техника опытно-промышленни установкашка технологически процессаш изаръе: дизельни доагора карбамидни депарафинизаци, молекулярни цацаш хьадар, машиндаьттан бlаьха низа болаш хилийтар.

Чуетта дlаккхуьйтачен чаккхйоахачен хана доша дола мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи оттаьча корчел 20 эзар тонн кlезигъе.

Республикерча машинаш еча предприятей коллективаша 1965 шера 20-нел кlезигагlа йоацаш керда машинаш, чаккхдоахачен химически промышленноста йистейоалача гlишлошта эша аппаратурен оборудованин шоай ханнахьа кийчъелга lалашде. Новочеркасскерча электровозаш дерий дика методаш 3 предприятеш саратовски машинаш ерий дика методаш 5 предприятен юкъехьоргьа.

Энергетикаша lалашдергда республика халкъа боахам хаддаза электрически тепловойи энергеца кхоачашбелга, тlахьежаш чlоагlагlа лоаттабергба промышленносте, транспорте, коммунальни боахаме теплоэнергетически ресурсаех пайда дикагlа эцара, кходергда 8 эзар тоннал кlезигагlа доацаш условни доагор.

Яйгача промышленноста предприятей коллективаша потребителашта эшараш lенадара ларда тlа лакхъергьа арахецача товарий дикал, укх цхьан шера караерзаергьа 360-нел кlезигагlа йоацаш барикъий керда фасони кога гlирсий 29 модели.

Кхачан промышленноста болхлоша lалашдергда 1965 шера чуйнйцача юртбоахама культурай бедаз дlачуэцен чаккхьаккхен предприятеш шоай ханнахьа кийчъелга, арахецача продукце дикал лакхъергьа, хlаьта производства технологи эргаьккха тоаярен зехьа йовраш кlезигъярен чотах планал совгlа хьаергьа 1800 эзар сома маьха тайп-тайпара хlамаш.

Бытовой гlулакхаш деча предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гlулакхерча наха, бахача наха гlулакхаш дара боарам 1964 шера боарамал 15 процент лакхберга, цу даькъе юрташка — 43 процент, кхьейоалаергьа бахача наха деча гlулакхий керда формаш, лакхъергьа цар культура.

ТРАНСПОРТЕН БУЗЗАМИЙ ГІОЛЛА

Машиндаькъо, автомобильни, фецарча транспорташа мукъаш дlа-яха кхахьарен пассажираш дlа-юха кхуваарен шера планаш ханал 3—5 ди хьалха кхоачашъе.

Машиндаькъахоша декхар тlаоц планал совгlа 30 эзар тонн мухь тlаботта, мехкдаьтта продукташ шоай ханнахьа тlайохьийтарга lалашде а грузооборота йола задани 0,5 процент тlеххкхоачашъе а, бола мухь кхуьбача йесадаштa кхы тlа а 1 миллион тонн халкъа боахама мухь дlабахьа.

Наькъашка хулаш йола аварешн кхыдола зулламаш кlезигдара, автомобилах эца пайда лакхбара, доагор кхадаре, дlа-юха кхухьача мехьамка дlадозар кlезигдара де дезаш хьада белгалдаьд автомобильни транспорта болхлоша.

Транспорта массе тайпарча предприятей коллективаша шоай балха культура лакхъяра, пассажирашта гlулакх дикагlа дара, 1965-ча шерара юртбоахама культурин дlаьхьарча кхы а дикагlа, хьалхаре дакъа лацара декхараш тlаэц шоашта.

Буввама ерригача средствай балха лоаттай культурен лакхъяра, дена йоазув доаржадара планаш тlеххкхоачашъяра, радиоточкаши телефонни станце абоненташи тlеххкетара декхараш тlаэц шоашта буввама болхлоша.

ГІИШЛОЙН ХЬАЛЪЯРЕИ ГІИШЛОЙ Ю МАТЕРИАЛАШ ХЬАЯРЕИ ДАЬКЪЕ

Гlишлой монтажни балхейн гlишлош ера материалийн хьаяраш шера план 26 декабре кхоачашъе. Гlишлош еча гlишлой материалаш еча предприятешкен къахьегама овсарле лакхъяра задани планал 0,5 процент тlеххкхоачашъе.

Гlишлош ера — монтажни балхаш дlадедар а гlишлош ера мина материалаш хьаяра товарни продукце цхьан сома лаьрхlа йола затраташ а планал 0,5 процент лохъе.

1965-ча шера хьал а я а гlишлош болх бе йолалайте:

Грозненски нефтемаслозаводера атмосферно - вакуумни установка;

Аргун яхача поселкера духхакомбинат;

Электрификацированни медицински инструментий заводаш;

Гlишлош еча площадкашкара къахьегам дикагlа вlашагlкхьбаккхара закалчиний белхаш лакхбара. Нах чубаха цlенаш берий учреждении хьаьнъяра йоагlа средствашн караерзара а уж гlишлош эксплуатаце дlалара а хьалхарча ах шерара план 1 июлел, хlаьта шера план 1 ноябрел кхоачашъе.

Планах металь ера боахама объекташ хьалъенна уж эксплуатаце дlалуш lалашде.

Коммунальни гlулакхаш дара дерригa тайпаш натуральни показателех кхоачашдара шера план 27 декабре кхоачашъе.

Республика горадашкаш нах бахача пунктанех 7750 квартира газификаци е.

Промышленноста, транспорта, гlишлош еча предприятешка рационализаторски предложенеши изобретенеши юкъейоалларах шера лаьрхlа 4500 эзар сомал кlезигагlа боацаш пайда эц.

Юртбоахама производства дlахо а лакхъяра тlехьа лоаттайу къовсам беррригача халкъа декхар хилар кхета а деш, республика промышленноста, транспорта, гlишлошъяра предприятей болхлоша шоашта тlаэц механизаци электрификаци еча, оборудованеней машинашей ремонт еча, производственни помещенеш хьалъеча, агрохимически лабораторешн вlашагlтехьйоахача, хlаьта иштта квалифицированни кадраш кийчъеча колхозаштеи совхозаштеи деш дола новкъостал кхы а чlоагlдара декхараш.

Хиннача предприятей собранешкеи отраслени активашкеи белгалдаьхар хlара коллектива дола хьалха лоа декхараш, производствах махулла дукхагlа пайда баккхара лоархlам а беш, уж практически кхоачашдара наькъаш къоастадар.

Коммунизма материально - технически база хьаяр хlара къахьегамхочо чlоагlа, тlагlертта, ше кхо цавеш къахьегарга хьежна хургхиларах тешаш болча промышленни предприятей, гlишлош еча транспортни организацей болхлоша Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Советски правительства тешам лу шоаш кхы а шерагlа яхь йоаржаергхиларах, семилетка тlеххьерча, ханал беш долча шера — 1965-ча шера пачхьалкхен плани социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара беррига шоай ниц, хоаме хоаф, шоай опыт дlахургхиларах.

Нохч - Гlалгlайчен болхлой, инженерно - технически болхлой, lилмахой, гlулакхера нах кхайк вежарех йолча лоалахарча республикай — Дагестана, Къилбаседа - Хlирийчен, Черсий - Балкхарой — къахьегамхой продукци дукхагlа яккха, цун дикал лакхъяра, промышленностера, гlишлош ечара, транспортера керда торонаш лахара а царех пайда эцара а тlехьара социалистически яхь дlахо яхьа а дегlайоалае а тlаьхьехаш.

Нохч - Гlалгlай АССР-а промышленноста, транспорта, гlишлошъечча предприятий партийно - боахама активa собранено дийца а дийцa тlаийцaд [illegible]

Геттара а сиха кушалуш я Чукотка. Укхазара дlавахха дукха ха ца яьккха юхавеннача хьалха хинна моттигаш йовзац. Хьалъеш латт керда поселкаш, къаьнача рех городаш хулаш латт.

Дукха ха йоацаш РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца Анадырь яхача болхлой поселках город яй. Советски лаьттан дайман гlор йоаллача, хьаьръяьнна шелал йолча, корзагlдаьннача дуlо доал деш йолча, цхьан минига хьахиннай керда город. Массаза а цегlайовгlаш я из. Хьалъеш латт типографи, банно-прачечни комбинат, йий доаккха завод. Проект иттаьш латт 960 моттиг хургйолча школана, 600 моттиг йолча шера экран йолча кинотеатра.

Кердача города къилбаседехьен куп да — улица тlа го йиш я дlадежа жlалеш дола совлозаш, «Пассажирский» аьнна тlеядаь йола вездеход, хешта кукланкаш тlаювха тундрера бахка нах.

СУРТАШ ТІА: Анадырски культура Цlагlа. Аьттехьа — города улица тlера пассажираш дlа-хьа кхуьла вездеход.

Б. Коробейникова сурт.

ТАСС фотохроника.

ДЕГІАКХУВЛА ТРАДИЦИОННИ ДОТТАГІЛЕН ГІУЛАКХАШ

Советски Союзаи Китайски Халкъа Республиканеи юкъе доттагlал, цхьоагlо, вlаши ден дола новкъостал хилараx долча договора 15 шу тlаьдара дуьнаденна новкъосташа Л. И. Брежнева, А. И. Микояна, А. Н. Косыгина моаршал лууш телеграмма яхьийтай новкъосташка Мао Цзэдунга, Лю Шао-цига, Чжу Дэга, Чжоу Энь-лайга. Цар дег чура моаршал а лу бокъа лоаца а боалх Китая Коммунистически партена, правительствана, вежарашха долча дерригача китайски халкъа.

Вай партии советски халкъи тешаш да доттагlлевах, цхьоагlонах, вlаши новкъостал дарах дола советски - китайски договор социализмаи коммунизмаи гlулакх котдалара эша маьдаре хьалаш lалашдара. Лоархlаме фактор йолаш дlахо гlоргхиларах, дехара ди массаза доал, дегlадоагlа машара, демократе, социализма ницаш кхотадара гlулакх дeш хургхиларах.

Телеграмма тlа бегалдоаккхачох, Советски Союза Коммунистически парти, Советски правительство, дерригa советски халкъ чlоагlе я да социалистически лагера цхьоагlо хаддаза чlоагlъе, дунен халкъашта юкъерча белхалой класса сийлахьбоккха къовсам Ази, Африка, Латински Америка кхоаман мукъадахара, империалистешта духьалара болаш ниц хьалхлеца.

Вай юкъараче хьоашташа долча гlулакха дlахо а дегlадоадаи деш вай партешти халкъашти юкъера доттагlлен традиционни гlулакхаш, дlалахача хана юкъе эгта хинна юкъ йоаккхеш вlашагlбоалахаш хила еза. СССР-еи КНР-еи вlаши юкъе гlулакхаш лелазаро шеко йоацаш новкъостал дергда керда толамаш дахара, дерригача дунен социалистически система ницаш а шиллохдача а лаьхьлара.

(ТАСС).

Китайски делегаци Москве яр

МОСКВА, 12 февраль. (ТАСС). Советски доттагlлен обществай Союзо ехарах ена КНР просвещене министр, Еррагкитайски халкъа викалий собрание депутат Хэ Вэй керте латта китайско - советски доттагlлен Общества делегаци тахан Москве кхаьчай. Хьашана дакъа лоацаргда СССР-аи КНР-енеи юкъе дахача доттагlлен, цхьоагlон, вlаши новкъостал дара хьаьъехьарча договора 15 шу лизара хетадь гlулакхаш чаккхдоахача.

АФГАНИСТАНА ПРЕМЬЕР-МИНИСТР Д-Р МУХАММЕД ЮСУФ ВИЗИТАЦА СССР-е ВОАГІАРГХИЛАРАХ

СССР правительства официальни визитаца Советски Союзе хьийхав Цун возалие д-р Мухаммед Юсуф, Афганистана королевски правительства премьер-министр. Ше везар барказ оалаш тlаийцар цо.

1965 шера апрель бетта тlеххьарча цийн мlарах хургьа визит.

(ТАСС).

Партийни вахар

ДЕПУТАТ-КОММУНИСТ

Тетрада тIа хьежаш воалл саг. ХIанз а шаьккъа доьзадаланаа йолча цифрай колонкаш цIаьхха дукха хIама дагадохийтар цуьна. ЧIагIа теркам тIабахийта хьежна къоначча, хьинар долча зIамигача саго Марзиев Муьхьмада хьалхе лелаеча механьтта доаккхача йоалагIча бригада цифрашка.

Геттара дикка болх бу бригадо, дика рубеж яьккхай по семилетка тIеххьарча шера! Дог делалуш йоазахийтар цуьна из. Иза цу да промысленча яхе а бригада балхах жоп луш из вола, цхьабакъда, из тахан а кIезанга гаргагIа я. Цу бригадаца дIаболабир шийна болх Албогачиев Хьасана Ахьмада «Малгобекнефта» хьоалагIча промысле. Хьаметтел бригада тахарча толамашта юкъе а да хьалха пуш хиннача мастера къахьегама дакъа. Иа цу бригадана волча хана айбир бригада коммунистически къахьегама тIехьа лоаттабеча къовсама байрах, из цIи а лийхар. Цхьабакъда, хIана цу бригадана дукха ба керда нах. ХIаьта а традицеш яхаш я. Пенсе бахача къахьабараша шоай къахьегама эстафета дIаелар къоначарга, тахан а шийна сий дахха лоаттадеш къахьегаш я коллектив. Механьтта доаккхаш детт! Из хьалдоаттIача хIанз шо датташ ца хилар кIезига ловкъа лоал Ахьмада. Бригада мастер хиннача Албогачиевх промысла воккхагIа вола инженер вир, хIаьта тIехьагIа — заведующи.

Цифраша хьежаш воалл саг. Хоза хет цунна цар мотт. ДIадахача шера январь бетта хIанз доаккхачул дикка кIезигагIа доаккхав механьтта дийнахь-буса.

...Шийлача ара № 839 йолча скважина гонахьа хьуна нах. Карадерзадергта кIедж еттаж доагIа механьтта, шерлургда механьтта тоател. ХIаьта цул тIехьагIа...

Техача телефона уйлашта тIеравоаххи из. ХIаьта уж кастта ста етт завеующе кабинете. ХIаьа Iурра бригадашка рапорт лу хоржаний сийна лаьца яхь жинта кхоачашъя хойташ.

Ахьмад волча дукха нах ух. Производственни балха дешаш меттел, шоай вахарах доладешаш а тIаккхухь цар МалгIабика горсовета депутата. Албогачиев волча ченав шоллагIча бригада хьалха хийна оператор, кIаьна пенсионер вола Калмыков Василий Яковлевич. Шийна депутата бараал йоах из цIеноц деш гIишлоа материалаш эца шийна цо новкъостал дарах.

Шийна хьаржархоша из дукха барал аьнна депутата — коммуниста Албогачиев Ахьмада укх шийна шера.

...Серго цIерахча участке вахь пенсионер Лучко. МалгIабика цIеноц де доладаьвар цунна цайца, цхьабакъда, уж хьалдаь халалехьа кхычахьа вала дIавахав из, цIеноц хьалкр устадес. ШIенаш хьалдаь даьча горкомхео цунна цIерах «дIалаьа» тиганвар цIеноц, хIана аьлча из вацар застройщик. Тайп-тайпарча учреждениешка ваха хилар пенсионер шийна новкъостал лехаш. Бакъди, воккхача сога тIе де кIантIехьадаьлар цар. ТIаккха шийна депутат Албогачиев волча вера из. Ахьмад юкъе эттачул тIехьагIа Лучко цIерах дIаладир цIеноц.

Скважина чура деагIача хица Iалапеш а Юкъерча Ачалухера школа. Цига цхьан дийнахьа хий хьа из деагIаш сецар, гIуш а етта хьаж кIайнкъеда. Цунах хоам бир Ахьмадига моторча хаьржархошка. Iурра трактор — нохьнешке хьажтаа цига депутата. Хий хьалхар чуд а духагIа деагIаш хьадаьала хийтар.

Дукха дика дика гIулакхаш коммуниста — депутата, кIезига йийсъенадаш цунна ханашка. МалгIабика городской Совета промышленно-транспортни комиссе член ва Ахьмад. Цо дукха болх бу автобусашка, горкомхоза, цхьан ега декаше болх тобеш. ДIадахача шера города коммунальни промышленно предприятешка шера ишаш таланеа кхоачашъенга кIаштIехьоредаьча а цар болх тобеча а юкъе кIезига дакъа дальаьа Албогачиев юкъевоалча горисполкома промышленно-транспортни комиссе.

...МалгIабина тIехьа хьачу ух промысла заведующе кабинета чу нах. Укхаза лун механьтта бригадагIа доаккхара из дала гIудахаш. Укхаза дагабуэш бригадий мастераши инженерно-технически балхлойи семилетка тIеххьарча шера алар хана хьалха кхоачашъяра. ДукхагIа бола ха кIаьу Албогачиева бригадашка, алар кхоачашъеча моменте. Ше инженер-механьтахо хиларах тарра механьтта дукхагIа даккхара хьакъе хьехамаш лу цо мастерашта керлача болхлошта.

МалгIабикерча механьтахошта хийа воаш шийна беррига иза дукха бахача балха, наха долча гIулакха кIахуш вака Албогачиев Ахьмад.

М. ЛЫКОВ.

ПРОПАГАНДИСТАША ШОАЙ БАЛХАХ ДУВЦ

КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдело хьаьхаьхаьа ю пропагандистий семинараш. Семинарашка методически лекцеш еш опыт йолча лектораша, могадеш долча литература выставкаш ю, пропагандистешта опыт вIашхи йоахийт.

Бесами а вулдеацам хица болаш а яр хIайха тIеххьара хинна семинар. Цига «Партех бола марксистски - ленински хьехам КПСС Программа тIа из дегIаболабир» яха лекци йийцар КПСС НохчГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе воа. Семинарашка. Парте райкома лектора воа. Хотуна йийцар «Къамаш мукъадахара болама вай хьаьрэ этап» яха лекци. Лектораша дукха хеттараш дир пропагандисташа. Цигга даьча дукхача хеттараша жоапаш тийхар пропагандисташа шоаш а. Дешар шийта хьехарс йийн хулийт тема массе евгIератьара Iомае, политически дешара кружокийи семинарийи давлатешка волча хIара сага этта кхетаергйолча тайпара материалаш дIайовзайта.

Пропагандисташта долча новкъостала цхьаболча новкъостала шоай опыт дIайовзийташ къамаьлаш дир.

Массаве а пайда эца магарбелаш къамаьл дир Грозненски шурий совхоза пропагандиста воа. Власова даьр. Семинаре даьна доалаш барашта цо дийцар заятеш еча хана гойтара пособеш, периодически изданеш, гIе лоша йола литература ше юкъе ишта йолладу.

— Са группаца ба тайп-тайпара балха гоьвали юкъара образовани йола нах, — йоах цо. Царна массанена цхьатарра дезалургдолаш, цхьатарра кхетадергдолаш хьеха атта дац. Кьалхара тема Iомаеча хатне а гучадаьлар сона из. Лекце тенсе аз йийшача цунах кхоачамхиламаар. Хьехара метох хийцар аз. Нааа атта-гIа кхетаергйолча формата ваьлар со. Цатайоха а хетте а хана йола философски а теоретически а терминаш юкъе а ца кхувлаш. Кхетабе атта болча, чоалхане боацача меттала дувца воалавелар со. Дувзи географически картах лаьца 15 минута беседа ю аз хIара занятена хьалха. ДIадахача кIегарагIа дувзи тIа а вай мехка а хиннача лаархIаш болча политически событех дувц аз. Из чIоагIа дезаденнад заняте ухарашта:

Дешара программа органичета тесаш йола библиотека Iаладаьлий шийна воа. Власова.

Боалдаа хьалха долча гIулакхашта дешаш бараш беза тIагIоргболаш аз айса кийчъяь совхоза экономикаш йола схемеши диаграммаши, йоах воа. Власова. ХьалхагIа бокъонца теха Iомадир аз производства мазагIча учасашка гIалеташ дийшаш, уж дувзара бахьенаш. Совхоза экономика аз юкъача хана кружоке дешаш бараша дийцар уж оковчанбеалараш дIадахарах долча хоачамех.

Дувзараш эттара кIоагагIаш чоалханегIаш чудиллаш бола теоретически дешаш даьле а, уж меттигерча материалаца дувзаш доаьгаш хилча дешаш бараша дикка кхетаду, занятеш дакъагIа дог доагIаш а хул.

Пропагандистий семинар йоасейоалаш къамаьл дир парте Грозненски райкома секретаро воа. Ахматханов. Цо семинара отегех, меттигерча Советашка каржамаш дара кийчо еча партийни пропаганда хинна лелае воа дийцар.

А. КУНДОВ,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

УнахцIено лораеш

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара тIеххьара къовсам медицински болхлошта юкъе эттара хьалха дIаболабир город Грознерча 9-ча горбольница инфекционни отделение коллективо, хIаьта СийлахьБоккхача Октябрьски социалистически революцие 44 шу дуза ди деллеча дийнахьа коммунистически къахьегама коллектива цIи латта декар цунна больница профсоюза комитето. Из яр эттара хьалха сий дала цIи тхачи бокъо яьккха, республика медицински болхлошта цхьоахан йIа без хинна коллектив.

Укх денноша се больнице воалаш хIара цу коллективо болх цхьа бу хьежар со. Укх тайпара дийцар цу коллектива кулгалхо йолча Каьмлиева Эристовас: «Барт болаш я тха коллектива. Цудухье доаццача хана сий дола цIи тхаьа бокъо яьккха оаха. Дуккха за оаладеча возалагIа, кхоалагIа гонахьа Iомайир оаша дукха массех хIараша медицинско. Масала, коллективерча яхьегаш болча упахоша хьалха лаьцаш яра боллия Iахабашка балка бахха: Нагалла сагия за балла тIерашаш гIулакх тIехьи массех ца хьа бусар уыхе. Цу гIулакхашта йола специальни курсаш чакхъяьккхий оаха. Хьалха тIоагIа воалхане гIулакх хоаргIаш дар цIий тадыйта. Уйлае кхача помошене кIа ө шига бора ца бола. Цу гIулакхашта йола курсаш республикански больнице оаха чакхъяьккхача даьц деза ха-ла а дешаш оалаш ду оаха из гIулакх. Хьоазарига вай физиотерапеце дешар дарба долго. Хьалха тха упахоша из процедура а тиганер дукха хьар уж инфекционни лазарах цомогаш ба ехаш. Из кхоалагIа бола болла гоьвал оаха Iомадачура тIехьагIа тхоай упахоша физиотерапевтически дарба толаш ле вIештIехьадоа тха.

Тхоай лекарашта массе оффога хьийола пунктаза сайка оаха дIоязаьа тIехьа гIаьгIайна мотт Iомабелла а. Из а дика кхоачашъдулу тхога. Нохчий гIалгIайна меттала шаьрра къамаьл деш я тха медсестра Грузинова Клавдия.

Шийц лаьца геттара кIайнар дийцар Анна Эристовас. Бакъьа цо профсоюза медицина болхлой обкома Президиуме член хиларахи коллективах пхьа декхар хаст - хоста кхачашдараха. хIаьта дешаш бера образовани йоллаше а из шийна балха гоьвал лакхъеш. Шолла гонахьаш Iомадеш хиларах лаьца дунц леза. Шаьккъа а цомагаш цар болхах лаьца дулба. Цар шоаьта деча онача гIулакхаш бернаа оаш хул уназой.

С. ЧУХАРЕНКО.
Облсовпрофа производственни балха отдела инструктор.

Кара вошаэрча ваьнай, Ленина сорагапка Николай Ильич Подвойский дар доккха а къахьега а вахар хинна. Из ваьв 1880 шера 16 февралехь Кунаповка яхача украински юрта Черниговщине, юрта хьехархочун денале. Берраьха зIамига саг волаш хьаладахаб цо революце никъ. 1901 шера лаьа Коммунистически парте член ва. Шийна вахара тIеххьарча деношка кхаччалца, парте гIулакх, болхлой класса гIулакха шеко ца вош чакхваьннав из. 1917 шера Октябрь тIаккхачаш гераацара восстани кийчъеш хиннача Военно-революционни комитета председатель хиннав. Восстани чакхйоаллахача оперативни тройкаьа юкъе а Зимний дворец дIалоацар хиннача революционни эскара командовани ена а хиннав. Октябрь иетбаьнначул тIехьагIа Подвойский тIемa гIулакхий эттара хьалхара халкъа комиссар ва. Цул тIехьагIа из хиннав Украина тIема фамени гIулакхий нарком.

1919 шера гуракьа парте из нехьа Петроградски фронте. ШIе Напар Юденича бандах туллала эраеш хиннача VII-ча арме Реввоенсовета член хиннав. 1919 шера декабрь бетта В. И. Ленина Ф. Э. Дзержинскийс предложенех Подвойский Дерганизацеярча тIема дешара кертерча начальникаьа оттаву, цул тIехьагIа контрреволюционни выступленеш доаштабеча къамаьна хадаргIа вIашагIтехача Чрезвычайни коммунистически отрядий начальникаьа. ТIеххьарча шерашка из хул цIеча спортивни интернационала председатель, ВКП(б) ЦК Центральни контрольни комиссе, лакхехьарча технически образовани Комитете болх баьб.

Гражданский тIом тIа довла дола ю локхий гIулакхаш кагаргIаларахи гераацана нихан вIашагIтохаш болх бараха Цlеча Байракха орден ялаф Н. И. Подвойскега.

Кердачу хана йоалл агитспектакле денаранта ду Н. И. Подвойскийс, пионеро, СССР Госпланерча профессионально - технически образовани Пачхьалкхен комитете коллегеа член Л. Н. Подвойске дунья заметкаш.

Из ва а вар ирах доллаш, вахар локхаш, из хулла дукхагIа вола шийгара дихадар ле гIерташ. Сона хига вех доагIача хана тха дай нанеш шоай бахар дел дьахзача замалахь духхагIа «шоаштара дIадале» (Малкойске аьнар) гIайргаб, алхха шоаьта болча цийгийна йола обывательски уйла йоацаш хинна аб.

ТIеххьарча тIаьъа итт шера пенси доагIаш хинна Н. И. Подвойский. Шийна болх бехаш Сталина цIерах вагIалевеш лаьмй, бакъда цунгара йол-я кхачанзар. Ленинахи Октябрахи тха дос ийдаьа хинна шийца загIоагIар вена техаш дацар цуи. Массанена а хана Сталин Подвойскех «во уйла йолаш» хиннав.

«СОЦИАЛЬНИ ХЬАЛ: РЕВОЛЮЦЕ САЛТЕ»

(Н. И. ПОДВОЙСКИЙ ВАЬЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 85 ШУ ДИЗАД)

1918 шера В. И. Ленина предложенех эттара хьалхарча Советски правительства членаш болхлой коммунистически лаьйкашта дIаоагIачIоагIбаьча хана, Трехгорни мануфактура яхача фабрика партийни организаце учете вар уха за. Шоаьтаьх бархIаьагIча шера аьа тIаккхачалца болча хана хIара ленин хIара цец аьнна балха вадаш сонна, фабрике ухар из. Укхаза из вар пропагандиста, лектор, агитатор долий, массена а дола — болхлочунгара комбината дирекорига кхачалца болча наха вола хьехам луш вар.

Шоаьтаьх цхьоалагIча шера тIедах вада дIашаха а цу тулам. Трехгорьяшка цхьана общественнольни сооружени а тха дас.

Общественни дешарах цо хаьдерза гулйора Октябрьски революцеи гражданский тIемах эттарах йола материалаш, Iалама культуран дешархаш парте гIулакхашна тIайдерзабора. Вошаш волча академика — скульптора А. Войкова салар Подвойский бахьан деллаш доалоцна Iойайир из. Писательница Мариэтта Шагинянна тха даьх салар;

— Николай Ильич вар фашистски таньашна шийта къовсам лоаттабеза тIом бача хана сога газеташ тIа леладийта. — Тема гIулакх Iомадайтар са.

Пенсе вахачул тIехьагIа а даьга доагIар бехктоххаццарча балха тIа лаьаш совхоза Iаьдала хьалхарча тхьаь шера ухаш хиннараш массел дола цунаьна. Массанена а наха шийлат хилара цо.

Дукха писмаш язьа цо тха даьгга. Шоаьтаха шу соагIа болча хана цхьана бахьаб уж коммунистий а болаш. Эмиграци долаш Уфе дахьадахача цхаь шера (сога дIалада мама болх беш хинна Маркса-Энгельса — Ленина институту а) нанас тха даьгара 345 писмо дийцар, царех дукха дараш итти кхы дукхагIон оагIув йолаш а долаш.

СССР Революце Пачхьалкхен музее да РКП(б) Краснопресненски райкомо 1920 шера тха даьга денна хинна № 199191 йола партийни билет. «Социальни положени» яхача графа тIа яздаьд: «революце салте» аьнна.

Аз йIаь шера шоашне гIулакх дахьI тха дас хальаьа, «революце салте аз» воллаш. Оаха, бераша, доккхал доа цун гучахачалах. Пачхьалкха жандармашка йоала нобатта воала хиннав тха да. 1905 шера октябрь бетта Ярославски болхлой демонстрацена корте вар из. Ныь дIахьебар парма черносотенцаши - казакаши. Духхьаша болхлошта тIаераальар цар гоараш. Тха дас губернатора гонра дист бе елаар.

— Тебаглоаьта ю ха вогIа из! аьна цIогIа тезна хьаьоваьнначча вельнош.

Курийтта чов яй тха даьна цига. Хала цамогаш а воллаш, толхаьль пехеш а волаш, нобатта чуккессав из. Цига вийкад цо Ленига дона хьалхара писмо. «Новкъостий, болхлой гIулакх бахьан цIий Iодахийтаа оаш, — язьар Ленина яхаш хьеадора дас. — Шо революционераш да, хIаьта шун вехар болхлой класса дIадоашав да. Доаккхал де болхлой гIулакх бахьан доаллаш тIехьа бахьан дола шоай хьехаш хIама тIехьа бахьан. Оаш шоай доккхар кхоачашдаьй, болхлой класса долаш хIама бар дахьI. Цунда цо революце салтий муъIарданта цхьадалад («Исторически архив», 1957 шу, № 6, 112 оагIув).

Февральски революце Н. И. Подвойский мукъавалийтар «Кресты» яхача Петроградерча пачхьалкхен набахтара. Большевикий тIема организаце председатель хиларах тарра, парте задане цо хьалъе делар герзаца Октябрьски восстани кийчъеш, Зимни дворец йоаккхаьа вIашагIехьадаьккхаьча тройкана керте отт.

Гражданский тIом болча хана цхьаьбахьеа фронте хала чоапац аьар тха даьна. 1918 шера гуракьа цIаверд из. ГIадж йолаш мара ца лелаьдуа астагIа вар. Октябрьа хьалхара шу дузар тха дас цийца вигар со ЦIеча майдане. Республика Реввоенсовета член хиларах тарра из дIахьаьлха ца лийтар. Миронга сурт даьаккхар. Дахача трибуна тIара дог уваттадеш къамаьл деш за Ленина. Трибуна хьалханка латт Подвойский военни бекена а мехаш, гIажа тIе а вехе. Цун гонах а хьаьрча, Ильича даьггIаш ва со. Цу хана са воархI шу мара дацар.

Гражданский тIема кхы цхьаьна эпизод а дагаьоагIа сона. ТоъесталагIча шера аьден Киеве дар из. Кулакашка яхачох Iехад а сена. Полове гIоттар гIаьлой полк. Цlеча Эскара кхадаела доаццаш доахьош дацар геpoже — уж фронте тIом беш дар. Хьал критически дар. Сипталашш болабалар Советски Iаьдала метадалац лулаца. Цу хана Украина тIема гIулакхий Нарком хинна Подвойский, охрана а йоацаш цо цхьаь лашке вахар. Цунца вар со а, Киеве дукхагIа дола боараш салта, са а когаш бераяь, гIайда, бог бола вар. Пошке тха дас кораагIбаьннача командирашка цоьцалле гулъе аьнар.

— ДIабаха! Севалухьа цIай Iотехийтад?! Виза хьаргбаьннаб комиссараш! — яхаш цIогIа хьеккхар кулакашка балдесоаьхи элементаша.

— Со комиссар да, — тIоагIа цIогIа а теха аьлар тха дас. — Гой ер са ваI за. Тхаа шаь ца кадаь... тоаненнача буржуйчашта?

Парам сайпар. Тха дас доча хьалаьга дикагIа хадугIа баьнаь. Большевистски дешо дохалар наха хьовзадаьу. Укхаза а вулацаш дов марогал наха балавагIа хьалар за.

ЦIенча деза, ленински хьаьа хьалар тха даьна вай Даьле.

«Дукха воа са хIаьн, Ленинъяь, — Ильич велача 1924 шера 30 октябре, доьвол дахьа а хинна сое цIаноаргIаш сога ладора цо. — ХIанз со жа а уреий, вай советски даьоаш тIа из. Вагона чура аве а хера, хаьтта IотIакхета, хаьттана а хIара баьца зIырга а бартан даха, хIаьта шийга вай, сай цIеосарахой мархIа боаха, вай доаьон йистерча наIара тIа даьча йоахойн лоьуча хIара хьаша барт балхал, къаьнача дунена вай кхайкаеш долча, мe хIаьлаьдар дIалехача, керда дуне даьккхаьа дувзача цу доьугIа хIара дешар барт балхал гIаллаха, дог гIоалаьаьна ва со».

Лев ПОДВОЙСКИЙ,
(АПН).

ВОЛХ ЛЕРТТIА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА

Хоржанашта хьалхарча агитацеш пропагандеи энтузиасташ ба коммунистоаш. Царех цаI за «ДIалаца» совхоза кхоалагIча отделено кхаьмарча балхий бригади кулгалхо воа. Вердуьаев. Хоадабеллаш массаьдаьша кIоатега а кхетогIелаш а шоа цо хаьржархошта чура а ахархера а политика. Воа. Вердуева ишта беседаш ю Советий депутатий бокьонех лаьхкарех.

Дика болх беш я Гунькеа Павел Филипповича кулгалху № 6 йолча хоржаний учасаерa агитколлектив а. Производстверча балхах ше дукха мукъа воацаше а лулахьаьа за дIалу цо Аргун поселкерча заводий, предприятей болхлоша беча агитацеши балха.

А. САРДАЛОВ.

ЧIоагIа доттагIал ха Волгоградски областерча къаьнача колхозника Конев Василий Викторовичеи вай чекка гIоргбаьнача Советски Союза кхоаза Турпалхо волча Кожедуб Иван Никитичеи дар.

1943-ча шера аьхкий доккхача денанна Советски Союза Турпалхо летчик-истребитель подполковник Конев Георгий велав, 4 воI тIем тIа вахийтача. Цу хана воккхагIвола воI тIем гIа вийнача, цун даь-воашас Конев Василий Викторовича моастагIчоа юкъа деккара шийна ахчах «Лавочкин» самолет а йийна дикагIволча летчик-истребителага из дIалаар дийхар.

1944-ча шера май бетта Украински 2-ча фронта дикагIволча летчик-истребителага, цу хана моастагIчун 37 самолет йохаьча Кожедуб Иван Никитичага дIаелар из машина.

Дика кхоачашдир из наказ турпала летчика. Ясса яхача города къилбаскоаерча районе хиннача тIем тIа 8 дийнахьа моастагIий 8 самолет йохайир цо совгIата еннача истребителаца. ТIом лаьттаче шерашка ерригаш а гитлеровний 62 самолет йохаьй цо.

1946-ча шера март бетта Москве вена Кожедуб Иван Никитичаца вIашагIкхийтар Конев Василий Викторович. И. Н. Кожедуб тIом беш хиннача гвардейски часте цхьана бахе лиинаб уж. В. В. Конева дехар кхоачашдир часта командира, из тIа а хоавь аэродрома гонахьа ше гобаьхахаб цо. Авиационни промышленноста министр волча хилар тIемен къахьегамен турпалаш. Цу денношка даьккха да аьрдехьара сурт.

ДIавахад шераш, хIаьта, 1965-ча шера январь бетта хIанз пенсионер вола, Волгоградски областа Новоаннински районе вака Конев Василий Викторович волча веха хиннав СийлахьБоккхача Даьхен тIема турпалхо Кожедуб Иван Никитич. ЧIоагIа гIадбаха вIашагIкхийтар уж. Колхозо - патриот волча хьошалгIа хилар Иван Никитич. «Вадарински» совхоза болхлошца цхьана беседа еш хилар уж. тIаннаа моттигерча школе а бала дешархошца вIашагIкхийтар.

Сурташ тIа: (аьрдехьа) В. В. Коневи И. Н. Кожедуби 1946-ча шера март бетта Цlеча майдане. В. В. Конева альбома тIара сурт. Аьттехьа — В. В. Коневи И. Н. Кожедуби Черкесовски юрта школьникашта юкъе.

И. Баранова сурт.

ТАСС фотохроника.

БРЕСТСКИ КРЕПОСТЕРА IУЙРЕ

Сергей Смирнов

Брестски крепоста турпала обороно сийлахь-боккхача Даьхен тIема историена юкъе яхаи цун зегара сий доалашаIен къахьегарехи бола цхьа оагIув а йолаш. Цун гарнизона тIаэттар 1941 шера 22 июне сецца гитлеровцашц болабаьча тIема эсара хьалхара кхьаь, Советски Союза Турпал майор Петр Гаврилов, полка хинна кIаьна Петя Клыпа, военфельдшер Раиса Абакумова, кхы дукха бараш сихна бола цу обороне итташ бола турпалаш хIанз дерриенача хаьхка бовзаш ба, хIаьта цу крепоста турпалоне эскаргой доаьши кхоачашхилла советски бIухочунах доахха дакагIа дола гIулакхаш а хинна дIаэттад.

АПН-о газет дешарашта яу политически литература Издательствас араяхача «Къонахчала бустам» яхача сборника тIа сирчи аррагIбоадна вовзаш волча советски писатела - публициста Сергей Смирнова язьйича очерка отрывок.

Укх шера Советска Союза общественноста Ленински премий хьаьа кандидаташ эттаваь Сергей Смирнов цо язйича «Брестски крепоста» «Ца бовзача турпалех дола дувцаршах» яха книга хIаьй балхаш доаш.

Эттара хьалхара пхьаьча дийлха хьалхарча дахьача 84-ча полка комсорг, политрука заместитель Матевосян, вечча, барзкъаш, дикаш хьа бо а даха, коридора чу араийккхар. Укхаза цхьаккхха а вацар. Духьаьар ча цIаь, вай хьалхайха из, - цу наIарах дIачу хьаьача бIаргатоа дуьъ сиьна кор, из сийрадаьхар, преписташ мел леххача пхорчий цхьан. Кхарна гарре вар, цхьабакъда, уйлаш, коридора чу хьачадар гаргаш.

Iалахьата чехка барзкъаш тIайийхар Матевосяна. ШIаьха дийхьаьалар вола комиссара кабинета чу. Цу чура коридора чу хьачу тесхар бекъа кIур, хIаьта цунна цхьана арайийкхар дукхьаь цхьа тенсик нава хIама тIа мохаш воаха комиссар Фомин а. Цунца хIоагIанахар Матевосян.

— Фу хиннад? — цхьан кIацале оаз сецаш салла, охкхийта аьлир комиссара, хьажитар цу баьдеча коридора чу а хоуш Матевосяна бIарга айбе цун бес баха ноа.

— ТIом ба, новкъост комиссар! Немций летаб! — аьнна цIогIа техар комсорго.

— Кхоарахьа хьа моц за? Сбадан лелахьайтад? — Фуд ца гIерта Фомин.

Цу хиннача хIаьа хьайбоа цIи дукха гIертайа. «тIом» яха дош ала ца духьаш во дувцар из.

Iа коридора этте хьаргучаьаьлар деценаь, меббаь дежурни воадаш хиннад дийцесали Кузьменов. ХьаьIа а вела, комиссара хьадлашка аийбовина дIаоутаьд из, бе чеча йоадлача кулгаш хамсдлига чешчь доьар.

— Фу деза, новкъост комиссар? Фу лелха? Фу хаьта? — цецца а сагоргаш а хеттар из, ше дагтача цхьа тамане хоахи а лахьаи.

Хьаьтагаьа, цу коридорIадаьлача лийтешанта новкъостал дир Фомина шийна сихвалар вахатоха.

— КорагIа ма вала! — аьлар цо хьаьда. — Хьай метиге хатта. Вертига нах подвала чу бахийта. Са хIанз кIаьоагIа.

Кузьменов приказаши кхоачашде хIалайкхар. хIаьта комиссар шийна кабинета наIарах юхачухьелар. Цигачьа цуй кулг лаца кхийдо Матевосяна.

— Мича воаь хьо?

— Цига ца са бараьъаш. Партбилет кхоча кюса воал. Дела хIаьта хоаганьаI... — цIогIа техар Фомина, карара а воалаш.

Комиссар дIахо а тетта, наIарна тIа кхоссаделар Матевосян. Бехьача, са дукъача цIуро тIашхIе хьайийкар кабинет. Цунна цхьаьладолча оагIоразьарча цIем кор а из гуш. Карагахьара бIовхал йоагIар, цетаргахьа зажигательни снарад а кхийтта вай доалар цига.

Комиссара цента мича ларта дегаоагIа Матевосян. бIаргаш а дувнаьа дIакхоссаеннаа хIама ца эцаш цу тIа Iовжар... ЦIерах кхьа лечьасаш, кулгаш хьекха, маже гIоара тIа лада барзкъаш хьалехар. Уж ца теха хьоарчадаь хьанархIа а дехка, вай тIа комиссара шаьш дела Iалехаьар из, бакъда йIовхах кхы доалургйолаш ацар. кхы цхьа секунда йоакхе ше сахктама чура марчьоала кхета а дар, наIаргахьа ведар из, са дикъа а воллаш, хала кхайна а веш.

Коридора чу гучадьлар цо комиссара шиш гимнастерка еппалга. Цу шиш кочах цхьанне киара партбилет хьадоралир комиссара, кулг а тесса, аьлар цо, хачийи шиа-гIа салташкара кораоагIаргъяр.

Цхьа минут яьлча комиссари комсорги штаба кIаьлхарча подвала чу бар. Укхаза гулденнавар цхьа бIаьа ах бIаьа саг штаба болхлой, боалдана а доакаой а виводий салтий. тоа-вIаш йоалаш а йоацаш а бола кхыча подразделенешкара Матевосяна ца боцза бIухой. ВIашагIтеIа хиттта, бесаш датха дах, саьеш байна дадуьгIаш бар нахадааш этточа йоакхийча топаша деча теташка.

Фомина цу сахьате хачийи шиакаштдар декар. Матевосяна эийр массехк минут хьалха хIама ца эшнаш верзии а вогаш шоаш болча чувенача сагах веваш вола полка комиссар хилча бIухой шийбенна дIаоттар. Фомиш, йоь шиах йоалла петлицаш йолча шийна кочах воа тIеххьар а хьоаьрчадаь дIаттача, хеталора, сихоалар дIа а дьаьна хьалха ше хиннар волаш сана.

Салтий кокъаьара баьлар, хьи Матевосяна хьатIаьайтаьа. ХIанз уж комиссара бIарахьежаш, цо приказана ладарга сатуьсаш.

ЦIаьхха дария уллув аьрда оагIорахьа хьаловаь автомобиля мотора ду чата, кора юхе гIоллж шорттига дIатеххаь цхьа йоккха, ера хIама адамий баьдеча фигураца, подвала чу мел хинначоа къаьта хьахезар шийна лекте хазаша йола хийра къамаьл — немций хабар.

Цхьаьнгха Iовад йоацаш шекар сецар. Лелхача снарадаш а уладагIа хийтар из.

Духхьал хьаьк Матевосяна массехк минут яьлча кхетадир кора юхе гIолла тIехдьаьнар фуд. Мухавец яхача хин бердо ах хьула а деш, казарманаь юхе гIолла тIехдьаьнар немций салтий тIабоаба катер.

Немций крепосте ба! Из дикка меттиг йоаьаш хала дар Матевосяна. Фу дулургда ахавешка мара гевза доацача, геттача подвала чу воалдача цхьа бIаьа новкъостьех итт сага! Немцашка ши-кхо гранат чукхоссе, массехкъкьа автомат тохе кхоачам ба-кх!

Цун уйлашта жоп луш санна комиссара приказ делар:

— Нах хьалъара а баьхе КIайча дворца карташа оборона лаца. Укхаза Iе йиш яц.

Матевосян подвала чура арахьа сихха наIаргахьа ваьлар.

— Деррига а сона тIехьа! — аьнна цIогIа техар цо. — Коммунистий комсомольцаши, хьалхашха довла!

Комсорг лаьттача наIаргахьа бахлар нах, шо аьнар кхоачаийде уж сихбаларах Матевосяна кхетадир моллчIоагIа са детташ лаьтгаь бIухой шо аларга хьежаш, моастагIчоа духьал отта цар мел тIоагIа безам ба.

Наха юкъе гIолла чахх а ваьнна, наIара хьатIаьвера Фомин а. Доацца дийцар цо тIом болабаларах. Даьхенна хьалханна бIухой долча декхарах.

Комиссара къайлакххаьацар отта хьал кхерамехилар. Немций крепосте а ба, хIанз укх сахьата кьа а казарма чу а хьелха тарлургда цар. Iаьлакате чехка подвала чура ара а даьна, оборона лаца еза, эскаро кхыдола доакъош хьатIадахалица фуннагIа даь ца духьал отта деза. Цо дIаккхайкхадир, дикасе командири полка командири хьакхачалца сайна тIаац аз командовани, сай заместителах оттаву аз замполитрук Матевосян, цун приказаш кхоачаде декхарийла ва шерар, аьнна.

— ДIабига нах! — аьлар цо комсоргага.

«Сона тIехьа!» — аьнна цIогIа а теха, тоьча а дIаь, подвала чура цхьоалагIча атака йолча штаба помещене дахха геттача лагIаш тIа гIолла уравIедар Матевосян. Салтий цунна тIехьа бахдар.

ШIайча дворца раметка йола бетонах яь карт казарма дIаехала яр. Дийлхача пхорчех баьнна кIури цар гIоттабаь доки этта улица баьдийнгарлалар. Цу эттача кIура юкъе гIолла шок еттаж дар топий пхорч, лелхача...

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 16 февраль 1965 шу.

НИЙСАЧА НОВКЪА

Дукха ха я Наурски Шелковской районий юрташкарча наха юкъе къахьегамца доттагIал латта. Дукха башкало йоацаш цхьатарра да цу болаший лаьттай-климатически хьелаш. Шинна а района доархIамевIара доакъош да комсаш лелабри а лелабари. Иштта доккха даьъа дIалоац хьайбай боахам дегIабоалабаеш ялаташ кхедарой. Шоайла яхь лелаеш цу шин района къахьегамхоша, дIа-юха эц опыт, дикагIа мел дар. Укх шера эггара хьалха Наурски района вайкалаш шелковчанаша шоай социалистически декхараш миштта кхоачашду хьежачул тIехьагIа гучадаьлнараш дуьцаш хурда дIахо вай деш дола къамаьл.

Эггара хьалха «Коминтерн» яха колхоза йоаза шоаш болалуча хана уж хьежар бIаьстан юкъе дIайоргйолча культурай фу дIаоттадаь миштта лоаттаду. Царна дукхагIа хьа дайнар кхоачамхилал дIаде фу дий колхозаша, из дика лий хар дар. Йоалкон дерстерча агроцина тийннача жонакка а моашта гучадаьнначунга а хьежача, хьаьний дог тайпар дIаде деза фу доал дика деш лоаттадеци дикача кондицега кхоачадеш тоалаш хиларах. ХIаьта фуи дукхалах аьлча, из кортта да бIаьстан юкъе дIалаьгрдалча деррига лаьтта тесса.

Къаьстта чIоагIа уйла дIалайнтар наурцаша дуга дIадера бахча. 1964 шера 88 гектара тIа хьайир коминтерновцаша из культура, хIаьта укх шера 120 гектара тIа кхоорга цар да.

Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 40 центнер дуга даьккхар цар. 88 гектара тIа механизмаьца дIадийра дуга, чу а механизированни къасаш йийцар, вешта аьлча, из дIадуваш хиннача тракторни агрегаташ ца бола ялаташ чуцача комбайнашца.

ЧIибал дIалкханза долча дуга цхьа центнер кхерга 6 соми 60 кепиги дахар колхоза. Дуга доакхарах ахчайца колхоза хинна цIена пайда 120 эзар сом ба. Цунах хул дIадахача шера колхоза ахчанца хьаттIабеначаберригача пайдах 16 процент гаргга.

Наурера баьхача вижалаш лаьрхIар «Коминтерерча» дуга лелабери опыт дикагIа кIоаргагIен хьаломе а шоайцига, шоай боахамашка из юкъеэлаьа а.

Дика а тайп-тайпара а я колхоза техника. Из ерригга тайп-тайпара техника оашнача хана кийча хургйолаш даим дикача хьал тIа хиннйта еза.

Из тайпа хьал долаш бIаргайира наурски делегацено коминтерновски механизаторий техника. Шелковской боахамашта юкъе цар эггара хьалха раьорт делар шоашка мел йола лаьтта кийчду, ялаташ чуцца, йол хьокха машинаш бокъонца инийт а яь дIаоттаяь хиларах.

Юртбоахама машинаш дIаоттаяь лоаттаеча хинна цаI мара доацеш доархIамерен кхоачамбоацар дар майдан тIа Iайна йоа дIа ца дидар. Из кхоачамбоацар укх гаргарча хана дIадоаккхаргда аьнна деш делар коминтерновцаша.

Хьайбаьнта тоалача доакъарий балансаца ца теха белкоба вещества никк ваьшаца веттаоттаю коминтерновцаша: карбамидацеи бобови злакови культураш вIашагIъеь дIаерцеи. Уж шаккхе а никъ хIара боахамга аьта дIабохьалургболаш ба. Искусственни е естественни белок йоалача доакъарех хьайбана дикагIа дуга тайпаш малагIаш да хоаргда укх тайпарча масалашка хьежача.

ДIадахача шера карбамида чотах совйоахар коминтерновцаша доаханна тела белокаш. Карбамих теха дукха силос я цара укх шера а. Цул совгIа, 1700 тонн силоса кийчйир цар вIашагIа а ваь дIайийна хиннача герохаш кенахи. Ер Iа доалуча юкъеь деттача доаханна тела болабелар уж. Дукха силос. Деттача дIахана башка чам ца хеташ вар из. Январь бетта юкъе деш вIашагIъаьча герохаш кенахи ела хинна силос чела болабелар уж деттача доаханиь. Цу тайпара силос геттара дика вар доахана, шура тIаетталах йолаелар. Шура дукхагIа яха йолаяьар бахьан долаш январь бетта 452 центнер шурий вагчахьалххенна дIаелар колхоза хьайбаш лелалерана. Из 90 центнер е 23 процент хIана яц аьнна дукхагIа я 1964 шера январь бетта стта хиннача.

— Тиркал сехьарча йоаьал латтача уха вона хьалашка, — наурски хьаьший дух тIа баьц гIертар колхоза председатель Вера Григорьевна Табацкова, — хий ца деккача лаьттанка дIайийнача хьажкIашна хайра пайда яц. КIелига йоал миштта дIайийна хьажкIаш, хIаьта цкъаза вIалла ца йоалаш а хул, хIана аьлча лаьттанцара хьалъоза тIеадалах ца хиларах хьажкIаш геттара аьха дIайоалаш а моттигаш хул.

ВIашагIъаь герохи вени геттара хьалха дIадуваш хилар бахьан долаш гурахьа-Iай деттача тIеадаллах цар пайда дика яц, ахнапара дIайха денош хьатIаххачалехьа ярта а лахха а хул из. Ткъа ткъоа баьлча тIа гучадаьлнад из. 150 гектар вIашагIа а ваь дIайийнача гороха-кена 20.000 центнер гаргга лаьар ткъоа, хIаьта цунах 1.700 тонн цIена силос а хилар. Укх шера оаха лердI доаханна кхоачамхилал бобово-злакий культураш хIаера чотах сок бала доакъараш Iалашде, хIаьта жена хьажкIий силос кийчъе дага да вха. Ткъа хет, гIулакх цу тайпара вIаштIехдаьккхача, оахан сок йолча доакъарашца хьайбаш бокъонца Iалашдергда аьнна, Iай чусоцадь уж кхоачача хана меттел аьхки буц сов йоахаш ыгача хана а доахаш мешь хургдолаш.

ВIашагIъаь бобово-злакови культураш Тиркал декъарча зоне багараш лаьттанка кхерга чIоагIа уйла тIаяхийтар наурцаша, хIаьта коминтерновций опыт шоайцига а юкъеяьккхача бакъахь хургхилар хьа а аьцар.

«Коминтерна» ха лелаераш болча соахха февраль бетта хиннар хIана шига-нийсвелча, цигарча хувцамех ца хьаташ Iе йиш яц.

Эггара хьалха цига даьр: кхы юхадоагIаргдоацаш юкъера дIадаьккхар доал доацаш бехктохкаш ца хеташ хилар. Из бахьан долаш 4 эзар устагIа эшаш Iангара даьлар соахха ха. Цунца а чакхдаланзар хатар. Жена тIера даьккха тха сов во хилар бахьан долаш 15 процент эша а даь дIачуделар из, хIаьта цу 15 процента пасса хьачудоатIаргдолча 60 эзар сом ахчах даьккхар колхоз. Иштта хала Iангара даьлар ха «Коминтерне» соахха.

ХIаьта укх Iай миштта лел коминтерновций гIулакхаш? Наурерча инкалапа яхачох — тIеххдика яц. Из-м тIеххдоахнига дац, бокъонца долаш дола бакъдар да. Жерч юкъе долча 3 Iулагеи Iоахарий 3 Iудагеи хьежачул тIехьагIа, гIийла ба ала йиш йолаш цхьаь-цаI устагIа корабанзар делегацено. Ши-шегIа хинна хIама дац из толам. Юкъарча хьайбашка Iа дика даккхийтар дукха аьхки-гурахье а деш хьайбай йоахе болабелар коминтерновцаш. Цар хьалххагIе а доахана Iадоаккхаргдаьчча тIаэзар гIоза доакъараш, 20 эзар тонн гаргга силос кийчйир, планах 16 эзар тонн мара кийчъе аьрхIа ца хиннача метте, тоаьь, кийчъаь дIаоттайир кошараш, тепляш, ийлица балаш, хьайбаш лелабераш а чуIе вIенош.

Доакъарий кхоабари хьурмат дари дукха Iай жа лоаттадеча моттигашка хьайш даьд гIоинея сок йолеи доакъараш чудехха, концентраташ чутуьса.

Дукха шериш даьхад коминтерновцаша цIаккха а концентрировани доакъараш ца тоъаш. Укх Iай из декхар кхоачашдаь цар хьажкIийн дуга цIендеш хьакъестача хIамайн чотах.

«Коминтерн» яхача юртбоахама артела къахьегамен боахамен гIулакхий наурски делегаце миштта мах бир хуьш безам ба са цу делегаце шкала. «Терский» совхоза директора Г. М. Рженске дешаща:

— Се гIалат варгвац а тхоай делегаце берригача членашта хеттар айса аргда а могт соча, нагахьа санна аз коминтерновцаш нийсача некъа тIа баьний аьде. ХIаьта хIана укх сахьата шун районерча боахамашта юкъе «Коминтерна» доацар юкъера моттиг мара еце а, гаьна ца районе хьалха латтачи, тоалашагIа йолча колхозий мугIарех из дIакхетаргйоа ха. Коминтерновций хIама а дукха да дика, уйла с, хьаIомаде мегаргдолаш хIамаш.

Шоай юртбоахама артела члений къахьегамен боахамен гIулакхий миштта лакха мах барах Наурера баьхача хьалхашта доккха баркал аьлар колхоза председателица Вера Григорьевна Табацковас, ер деш делар, семилетка укх тIеххьарча шера юртбоахама продукци дукхагIа ялача колхозашта шоай деррига лакхаш тIадоккхийтаргхиларах.

М. ТКАЧЕНКО.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМ

МИШТА ЛЕЛАЕ ЕЗА ПАРНИКАШ

1965-ча шера хьалха хьадоала баьца дaараш чудара бокхача деанхIаме да хьалха хьайоалача кабуца, помидорий, баклажаний, сибаза рассада хьалхIеара парникий боахама хьалхарча рамооборотах нийса пайда эцар. ХIаьта шолагIча рамообороте — кхеде деза парникашка баьца даараш.

«Аргунский», «Грозненский» совхозаш санна дола боахамаш электрически ийоахье доладеннад парникаш. Цо нукъадох боахамаш вхьалолча халача бахкех, биотопинва хьакхаьрах, лехку рассадаш хьалкхерга дIадодар. Цхьабакъда, из гIулакх хIанза мара дIалоладаьдац, дукхагIдолча боахамашка биотопливанцикъостаца (кедда кхо) хьалкхею рассада.

Хьалха хьайоалача кабуца, помидорий, сибаза, баклажаний ги дIадуш йола парникаш 80—90 сантиметр кIоарга хила еза. 10—20 а кхы дукхагIа а рамаш йолаш ю парникаш. ДикагIйола биотоплива я говра пхьал. Бакъда, из цатоъар бахьан долаш, пхьамах 50—60 процентах кIезигагIа даацаш ча а укх дола доахана кхо а теxe кийчъю биотопливо. Парникаца Iочудилладехьа 10—15 ди хьалха къагул а даь вIашатох кхо. 1,5 — 2 метр шорал — 2,5 — 3 метр дIоахал хьаштдолча тайпара а делаш. Нагахьа санна кхо лоха ца хила цунна юкъе Iочуйолла еза 5—10 килограмм цхехкализа йола кIир е 10—15 ведар дIайха хий детта деза. ДIайха кхо Iочудолл парникашка. Чакхдаллаца цхьа тIоа хургболаш дилла деза кхо, деррига а вIашагI а доллаш, хIана аьлча цхьанкахьа а кIеаг боалдаш, чукхийтта хилийта йиш яц из. Цул тIехьагIа, рамаш IотIа а кхе лертIа магацица дIакъовла парникаш. 4—6 ди даьлча кхы а кхо чу а делла цхьатарра йовхал кхетийтара 1—2 дийнахьа латтийт парникаш. ТIаккха парникашкарча дIайхача кхо тIа лаьтта тосс. Уж шеи ца алийтар дукха, цхьацца рама хьал а ацаш лаьтта Iочуддлачул тIехьагIа чекха яха IотIа а яллаш бу из болх.

Эз деогIначa садоллача хIамашпа къовсам лоаттабара кхо чудоллалехьа кIала хуст тосс, коробках хуст эдаь йола кIир тох, формалин тох рамашта.

Ги дIаде 18—20 сантиметр сома лаьтта лулах парникашка. Нагахьа санна шийлача хана парник шеллой, уж йоахье хIара рама тIа хьокхаца 4—5 Iуьр а даьнкха лейнаца хIара рамашка 3—4 везал дIайха хий чудотта деза, тIаккха цу сахьате рамана, матаца йIайххача хIаманца дIакъовла еза парник.

Ги дIадуза парникашкара лаьтта лертIа шаьаду, дIайхача деношка парниковн соялкашца хув из, нагахьа уж ца хуле хулгашца мугIарагIа дIадув ги. Парника шоррала 7—10 сантиметр цаI шоллагIчоа юкъе юкъ а йолаш маркераца харшаш деах, тIаккха цу харшашка дIадув ги. Хьалха кхачача кабуца ги дIадуваш из мел гаьна-гарга дув хара мел хьекха еза цунна. ТIаккха 3 сантиметр сома а болаш кхоа тIое буал, шортта дIайха хий тох, парникаш тIа рамаш йоxк, дIакъовл матаица. Эггара лоархIамегIадар да дIакъайлача парникашка (баьдеча) дукха ги тIа ца загIийтар. Цо деррига гIулакх толлале тарау, хIана аьлча рассада хьал урагI я дахе талх. Цудухьа кабуца 18—19 градуси помидорашта, баклажанашта, сибаза 19—22 градуси хилийта еза йовхал, ги хьалтIадала долазаллалца.

ЗIыргаш тIадала доладелча 1—2 ди, помидорашта 3—4 ди, баклажанашта 7—8 ди даьлча маташ тIера хьанха а рамаш йийлла сердал яла а еза царна.

Рассаза догI дахьача хана парникашка кхаьла йолаш 18—20, малх хьежаш 23—26, буйсана 15—18 градус йовхал хилийта еза помидорашта, баклажанашта, сибаза. ЧоагIъенна семидольни 2 лист хьалхача, дукха зIыргаш теха 20—25 ди даьнна бокъонца йола хьалхара лист гучадьлча хьа а яьха лаьрххIа кийчъаь йолча парникашка дIайоргIа еза рассада. Из дIайогIаш 20 сантиметрга кхоачаш сома а долаш кхо дуал, 23—25 сантиметр лаьтта хьоаро парникашка. ДегI даьлча хана рассада оалаш кхо тIа IотIа а кхаьча уж доага е из растени йоккъа ца алийтара хьоарц парникашка ялал сома лаьтта. Рассада дIайогIаш лаьтта шаьр а дийя маркераца парникий шорала 12—15 сантиметр юкъе юкъ а йолаш харцаш деах, тIаккха линейкаца нийс а еш, оалашкара лаьтта Iо а тоIадеш дIайогI растени. Цуд тIехьагIа малх тIаккхоачаргбоацаш Iи ду дIаегIа аьлнача рассадана. Парникашкара дIайогIа уж хьайоаха ха тIамхоча 3—5 сахьат хьалха оалийгаш наг ца далийтара хий тоха деза. Баьца даарий культураш дIайогIача хана дика хилийтара шортта хий детта, подкормка е еза. ДIаегIа 10 ди даьнна оалаш лаьтагIа дIа ца летта а хьалхара подкормка е еза помидорашта, баклажанашта, сибаза, кабуца 8—10 ди даьлча ю тIехьагIа еш йола подкормка. Хьалхара хий дуллаш 5 грамм аммиачни селитр е 9 грамм сульфат аммония, 40 грамм суперфосфат, 18 — 20 грамм калийни удобренешца подкормка ю. 8—10 ди даьлча шоалагIа подкормка еш 8 е. 10 грамм сульфат аммони, 45—50 гр. суперфосфат, 20 грамм калийни тух тохаш ю подкормка, кхоалагIа подкормка я 12 грамм аммиачни селитр е 20 грамм сульфат-аммони, 80 грамм суперфосфат, 40 грамм калийни тух техе. ХIара подкормка массаза ю ги стаьнта тIалета удобрени Iоладкхара хий детта деза рассадана.

Дика Iаьржа-сийна бос бола тIах дика дола рассада хьалкхее безам хуле, рама кIал пикировка еча хана из дасто етта гIерта везац. Масала, юха дIаегIача помидорий рассада цхьан рама кIал 450—500 хенах дукхагIа хилар бакъахье дац. Хьалда кхача кабуц — 550—600 хи, баклажанаш — 650 хенага кхоачаш, болгаровни сибаз — 650—700 хи бетта мегаргба. Рассада хьалкхееш дицдалийта мегаргдац парникашта фо чудахийтар. Парникашкара ерригга рассада 2—3 дийнахьа тийда дIайоаккхача Iаьржа ког оалаш дар санна дола грибни лазараш хулийт ва стенех хьакъасташ йолча углекисли газои чIоагIа тIуьденнача фонох. Цудухьа, хи чIоагIбалалехьа балча хана кIезага, хи чIоагIбелча хIара денна фо чуахийта деза парникашка. Мух чIоагIа хьакъеккхачахьара а из елаш вокх оагIорахьара 1—2 юкъе а иташ хьаелла еза рамаш. Арахьа дIайогIача хана чIоагIъелийтача бакъахьа я рассада. Нагахьа санна арашелх оттаргйолаш ха ца хуле дийнахь-буси йийла йитача бакъахьа я уж. Арахьарча температурага яккха еза рассада. Тешшаме хилийтара хьалха саг оттавнча бакъахьа хургва цар ара йоаккхача хана. Лаьтта уж дIайогIача хана бардосски жидкостаца еш хьальча 2 процент йолча раствораца пурх бе беза рассадана. Цу гIулакха 50 литр хуьача хих цхьа килограмм медни купорос ве еза, дахчан, топпара е хиэга пхьегIа чу. Цул тIехьагIа къаьстта 50 литр хи чу цхьа килограмм кхехкаь кIир тасса еза. ТIаккха медни купороса раствор цахаддаш кега а еш кIир кегаьча хила Iочуйотта еза. Кийчча бардосски жидкоста 10 литрах чIоагIа кега а еш 10—15 грамм парижски зелен тох. Бардосски жидкостахи парижски зеленахи а состав грибни лазарашта а пастени юача садоллача хIамашта а дукьала къовсам лоаттабара йола средство я.

Вай парникаш лелаераша кхы цхьаькха а арга из. ДIайогIа дIайахьийтача рассада учет дикагIа лелалра, уж хьалкхеешки кхаьнга дIайогIа дIакхухьийташи барашка хIара шоаш дIайодьийтача рассада кхелалной аьъе еза, из дIайогIа дIахпача сорт малий, кхьан белгалйоаккхаш куьг а яздергдолаш.

И. НИКИТИН.

ДИКАГIА ПАЙДА ЭЦА КХОАЧАМЕХ

КОЛХОЗА ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА СОБРАНЕРА

Укх деношка отчетно-хоржамий собрани хилар Сунженски района Шеча Эскара цIерахча колхозе. 1964-ча отчетни шера колхоза правлене даьча балхий хьакъехьа доклад йир колхоза председатела Йоненская Людмила Петровнас.

Лаьтташта ясала гIулакх дарах, специалисташа-кхалхарча балхашта во тIалькохам лоаттабарах дIадалача шера ялат во хьувкъалер. Масала, гектара тIара плана чуэца лаьрхIар 21 центнер яр, хIаьта чуйицар юкъера лаьрхIача 17,4 центнер мара яц.

Кхоачашъаь яц гидуаргий хьувъам чуэцара план а. ХIара гектара тIара 13 центнер чуэца езача метте 9 центнер мара яц чуйицар, хIаьта гектара тIара 90 центнер чуэца езача 40,8 центнер мара чуйицаш хоартолаш.

Цхьаболча механизатораша агротехнически бокъонаш телхарах, балха тIа брак ярах хьахинна уж деррига а. 16 гектар долча лаьтта сахам тIехига даьд тракторнетана из. Синчиновех Ефимовех. Культиваци еш мугIарашкара хьажкIаш тийдой нов. Черникина а.

Дика болх баьб ала йиш яц колхоза баьца дaараш леладераша а. Планох 180 центнер чуэзача 113 центнер мара чуенаш помидораш. ХIаьта гектара тIара 100 центнер чуэца безача метте 52 центнер мара чуийцабаш хилаш. Аракьара дIалуаш дукхагIа йола баьца дaараш бIаьсти аьхача лаьтта дIадерах во хьийкъад. Гуракьа аьхача лаьтта баьца дaараш дIадера ле лезар хаьлаш баьца дaараш леладеча бригада культалхоча нов. Пузенкос.

Дукха кхоачамбоацараш да сомаш-комсаш лелвеча бригада коллективна балха юкъе а. Кхоачагъаьян сомсаш баьца дaараш чуэцара план. Бригадира нов. Вабинова по култадарах ший ханнаьъа хий дийттадац, дIа ца къовлаш йисай. 30 процент комсаш. ХIаьта хирцахьа молхаш тохар бахьан долаш ейнай дукха комсаш.

Фийг болча, баьпа даарий, сомий культурай хьувкъам йоха хиларах пачхаьалкхенга юрта боахама продукташ йоxкара план кхоачашъе вIаштIехьдаланзар колхоза. 22 эзар тонн дохка лезача 18551 тонн мара дац пачхаьалкхенга дехка ялат. 800 тонн йохка езача 700 тонн мара ехкаш хоартолаш. Кхоачашъаьяц пачхаьалкхенга баьца дaараш дохкара план а.

Хьайбай боахаме кIезига дикагIа да гIулакхаш. ДукхагIа дийбад хьайбаш, алсамъаьккхий нартара йоаха продукташ. ХIара кхоабача Iаттагара 2500 килограмм шура ялккхай толашагIа болча доярка из. Ливейнштейна, Лукъянченкос. Пачхаьалкхенга шура йохкара план тIехкхоачашъаьй колхозо.

Хьайбай помещенешта механизаци яра а дика балхаш даьл. Бакъда, хIаьнчул тIехьагIа де дезараш а кIезига дац. Хьаккий ферме водепровод йиллара балхаш чIоагIа лелара лелалу механика нов. Пулаева.

Дика хьакхарчи коа тIара ээлхалараш дайнад колхозе. Кастаста пачегаш хул доахан. Уж кхоачамбоацараш дIадахара ю дезар дац колхоза ветспециалисташа. во бу профилактически болх, цудухьа дов доахан.

Эсала пайда эц колхоза машинно-тракторни парках, геттара лоха а цун къахьегама ансарле.

Балха тIа кхоачамбоацараш дувлийт нов. Феденина кулгаледеча колхоза тIишлонъеча бригадо а. Ремонт во ю хьайбай помещенешта, гIишлой материалаш, кирпишк, шифер лечкъаеш, а моттигаш хул.

Цу пайда ма эцаш мел дисача кхоачамех лаьпа дийцар прениекха къамаьлаш даьча колхозхоша из. Черткова, Гребенникова, Труженовсе, кхычар.

Колхоза правленех ревизиони комиссеи отчетах юрта боахама производства деррига доакъош онкагIа дегIадоаладара тIерзаь бола шера вешени тIайицар отчетно-хоржамий собрани.

И. ГУЗЕЕВ.

ЦХЬАН БОАХАМЕРА ТАЙП-ТАЙПАРА ГIУЛАКХАШ

Юрта къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех керттерчарех цаI да мачотта хьайбай продукташ алсамъяхар. Цу гIулакха шоашта хьалхашка латта декхараш лоэзаш а дика кхоачашдеш а я «Шалинский» совхоза пхьоалагIча отделене шурий-товарни ферма коллектив. ЛерттIа къахьегам вIаштIехьбаккхар. Шорт-та доакъар Iалашдар бахьан долаш аьхки йоакхкаш хиннaчул лохъеннаяц укказа дийнахьн-буси йоаккха шура. ХIана хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура 8 килограммага кхоач. Укх шера хьалхарча кварталах пачхаьалкхенга шура йохкара план 2 бетта кхоачаьъе дош деннад ферма коллективо.

Геттара дика дIаоттабаьб укказа искусственни осеменени яра болх а. Искусственни осеменени яра пункта болх дика доаттабарал совгIа дика лелаш МТФ балха учет.

Мищтаб-хьогI цу совхоза кхоалагIча отделене шурий-товарни ферма болх? Нагахьа санна цхьоалагIча отделене 6—7 бетта мхьакхка Iаса кринадеце, дешен-буса хьайбашта 700 грамм доала тIаккхете, укказа 2—3 бетта 60 совгIа Iаса деннад, хоаш да уж яхы дIахо а.

Деррига кхоачамех пайда ца эцар бахьан долаш шура кIезига йоаккх шоалагIча отделене а. Укказа искусственни барда кийчбац, нарбаккхи кхыйола минеральни подкормкех дагадеххача хана мара лац хьайбашта. ПхьоалагIча отделене ферма балха опыт хьа а йийца шоай бола тоабича бакъахьа хургбар шолагIчен кхоалагIчен отделенешкарча фермай коллективаша.

М. МУХАДЖИЕВ,

Шолжа района производствени управлене зоотехник.

Ленинград. Баьцовгlаш лезаара Кронгсолнэли институто бокха болх бу баьцовгlай фу дуьнeв мехкашка дIа-хьа хувцара. ДIадахача шера институтера ерригача континенташкарча 50 мехка дIадахьийтад 7712 тайпа фу. Цу мехкъа институто 51 мехкагара хьанийпад баьций, фийг болча а кхача а культурай 6878 тайпа фу.

Сурта тIа: лаборанташ П. С. Нычкеи (аьттехьа) В. Н. Афоничная Прагерча баьцовгlаш лезаара институте дIадахьийта шекара свекла фу кийчдеш ба. **И. Баранова** сурт.

ТАСС фотохроника.

пиерчий сердал ювлар хаст-хаста, геттара юхе гIолла ниатъаа руш тIелбувлар каскаш тухкеи бе автоматаш йоалхош мах. Гобаькка немций бар.

ХIанзар хьалхарча ший юхьиго клуби, комсостава столовий, цитаделе Тереспольски наIараши дIа а лаьца йоагIа автоматчиккий отряд хIана хьалхашка йоалаш латтар гIайрен малхбоален оагIорахьа. Кегабенца улицагIа боагIар немций, шинна а оагIорахьа автоматаш а еттаьш. Штаба наIарах арабаьннача Матевосян керте латтача бIухоша даьча дахно юкъе гIолла бийккар уж.

Аханенкка мара топаш яцар, вокхарч яр шоашта нийс-нийсъенна хIама. Немций дукхагIа баь, церга автоматаш а яр. Цхьабакъда, цу хана пун уйла еш саг вацар. МоастагIчуница бIухоша гебагIашца дов лоладир, гонахьа еттача йоаккхача топаша дутаташ «Ура!» аьхаш хьехкача цIоагIа да дов а деш.

Укхаза а лохатохалургбоацаш а бар цар баьча тIеша яха. ТIеха цу ах сахьата бIухой дог хьалхаза даьтта беррига низ тIаьйса укхача наха йIехагIча тайнара, цу санна тIавелача моастагIчунца теадал, вайна а бовш латта а новкъостий бахьан дега хинна чов, тIом болабеннача хьалхарча минутанна тIаеттабаь моараш юхабеха йола уйла цкъара моастагIчоа тIаккхийтача санна хеталора.

Хетаргахьа, немцашта дага дацар цитаделе вшта шоашта саг дукхьал варг ма вий аьгна. ГобагIаш а даьла тIаудда эрсий салтий цIаьхха гуча баьлча корзагIбаьлар уж. Автоматчикаш кхера а бенна вIашагIъейр. Царах штаба наIар тIа кхача ца кхийцараш тIехьашкахьа а баьнна, ХоалаенаIаргахьен костелагахьен юха байдар. ХIаьта отряда доккхагIа дола дакъа шоай барех къоастадаьдар, харцахьен бакъахьен топаш а еттаьш, гIайрен малхбоален сахи тIа байлар немций.

ТIехьашка ваьнна моастагIа бIаргаайна низ кхы а совбаьлар бIухой. МоастагIчоа бизза кхераш тIаоттабир цар, эттиа ерашр «Ура!» аьхаш деттa цIогIа вIарагIагIа а низ болашагIа а дар. Цхьошапа цIий дIа а дожаш, чедда воддашеъ Матевосяна топ еттар байдда бохкача баьцнара баракъа дуккача немций автоматчикашта, хьалханкахьа цунна гора немцашта вай бIухоша Iетта гебагIаш, тIемо бIоахбаь, укзара цIогIа детташ, увсаш, гIадамаш, къгьенна пирвеклаш бе йоахкаш, пийла хьалха бувдаш моастагIчоа гIауда дIе эскархой.

Шоашта хиннар немцашна кхетадалехьа гIайрен малхбоален оагIорахьа а баьха, хина цхе кхайсар уж. Цхьабакъда, укказа бердо хьулабен Iо а бийна, дов юхадеш совцабир цар атанах тIаболха вайбараш. ТIаккха мара кхетадалнзар моастагIана шоаш дукхагIа хилар — автоматчик бIаьвар, хIаьта уж лелхабаьр веррига а повзткъа-поаткъеи итт бIухо мара вацар. Из ца дайзанге а немцаша контратака йолайир, шоай эскарах дIакхета а гIерташ. ТIом беш кIезигбенначa цIе эскархой группа, чIоагIа дов а деш, КIайча дворецагахьа шорттига тIехьашка яла йоаелар.

ХIамашта тIехьашка а дажкъаш тIехьашка вувлар Матевосян, ше деттача цIогIаца вай барий дот ура а оттадеш. Хоашка наIараш йолчахьа немций делхабаь баха ший группацара вош бIухой хIана-хIана кхачарга хьежар из. Автоматчикаш Мухаедагахьа юха а тIехьашка кховсар дукха. Цхьабакъда, новкъостал доагIаш дацар.

Комсорга тепча чура патронаш кхоачаенна дукха ха яр, вийнача цхьан сагагра хьайца топ йоалар цун бе. Лемкъаш массехказа тIехьашка ваьнначул тIехьагIа Матевосян казарма наIар тIа кхьачар, укказа гора а хайна массехказа топ кхессар цо немцашта. Цана чура патронаш кхоачаелар шуь, кхы кхосса хIама яцар. Пайдана йоацача аьпна топ бе а теIаеш, сагоденна латта комсорг корзагIъаьнна дIа-юха хьежар, цу цIаьхха кхетадир кхоалагIча батальона казарма наIарга же хинар.

ЦIаьхха дот уваттадир пун чекха дагадехача цхьан хIамо. КхоалагIа батальон яр 84-ча пиака батальонех ученеш еча дакъа ца лоацаш а ахканарча лагере ца йохийташ крепосте йиса а цхьа батальон. Ше йолчча тайпара йолаш, укказа цахарше, шолагIча этаже хиаа еар на.

Геттара гарга гIертабар немций. НаIарах чуваьлар Матевосян, кхувсалуш, ведда дагIашта тIагIолла урагIвалар из. ХIана тIехих хургдар къаста минуташ мара йисацар.

МоастагIа, кIезигбенна цIе эскархой боха а баь, чакхъаккхаргва аьнна хеталора. Автоматчикашна чIоагIа тIом бера, вай бIухой тIехьашка баьлча бовдар кхерш йолаш дар. Обороне латтача вай барий низ кхоачалуш латтнига хо а душ, немций хьуна ца лун нийса ура а айтта тIабоагIар.

ХIаьта цу хана казарма йийла латтача наIарех арахевар дукхача низа оалаш дола «Ура!». Ацца еш улицагIа боагIача автоматчикашта юкъе чухьийкхар вай герах кийчбенна берда бIухой. Матевосяна керте латтача кхоалагIча батальона ротана моастагIчоа флангагахьара цIаьхха атака йир.

Йоагита а чакхдаьлар массехк минута. ВIаши качбаха тIом беш укхаза боабир дукхагIа бола автоматчикаш. Юкебиса немций тIехьашка а байдда, Мухавец яха хи чу чукховсабелар декъа бенна дагаьъ, бакъда вай пулеметаша дехьарча берда тIа валийтанзар цхьаккха а германски салте. Боабьрашкара гераа патронаши хьаьлар, Матевосяна батальон КIайча дворецага тIайигар.

Хьалхара котало яккхаро чIоагIа дог уваттадир бIухой. ХIана уж бар тIом баь, моастагIчоа юь дуьхьала энта, цунца качбаха лийта, котбаьнна бIухой. МоастагIчоа меттахьа гебагIа Iотталургбоаш, «Ура!» аьхаш деттача цIогIаца цунна укзара низ тIаоттадургболаш шоаш хилар ходелар царна, бIубелар моастагIчоа тоха а из зиккаве а низ болаш хиларах.

Штаберча кхача бIухошна КIайча дворецага карта чуть вар Фомин...

Укказа гулбелар вир бIаь салте. Царга яр пулеметаш, топаш, боабаьча немцашкара хьадьха автоматаш. Картаца Iохайина а даьлара баьнна а ухьар салтий, ялхача йоккхача тоший пхорчий гаргехи тоший пхорчехи дорабера уж варто. ДIа-юха ухаш дезар санитараш, хала чоннаш хинна тIежахой дворецa подвалашка дIакхувлар цар. Карта малхбузерча саьнга, хона кIал хьувзар «станкачаш», клубан комсостава столовенен оттаргйолаш «максим» дIаэттаеш, хIаьта цигара КIайча дворецa моастагIчоа юкъ-юкъе пулемет еттар.

Карта юкъ Iо а хайна, командирвн хьагулбир Фомина. ДукхагIбараш сержанташи старшинаши бар уж, царна юкъе штабера кхоъ е виъ лейтенант мара воацар юхебиса юкъера командирашн горадерча шоай квартирашка а комсостава цIеношка биса а крепостах дIаловадабаь а бар.

Ротин старшинашка роташка керте еттеи, хIаьта взводий командирий помощникашка взводаш хьаэцеи аьна приказ делар комиссара. ХIара подразделенена оборона участок белгала а аьккха, тIена кхоачамаш кходе а. Накулда хьошаеш, кхетаргIелаш мара топ ма кхосса а аьлар цо, снайпераш а къоастабаь, цар эггара хьалха немций эпсарашта унтерэпсарашта топаш оттаргйолаш гIулакх де а йоахар. Хетаргахьа Фомина къаьстта дагадоалар командираши кIезига хилар, лералуш а хьисап делаш а бе беза тIом, йоахар комиссара царга.

— Диц ма делаш — аьлар цо цIаьхха а — командираш вайна чIоагIа эшшта...

ЦIаьхха къахаьа сацийтар цо, цхьа вIалха дага йоаца уйла цIийца керта чу еча санна, кха а кийрза цхьа хIама аьлар, связной волаш шийца цига хиннача, шийна юхе вагIача тIехьахочунга. Салтечо чекха ший хIамаш чуйоалла тIорми хьа а баьстa, цучура хьальккар нийсъаь йоалла комиссара совнен гимнастерка — тхьовра доагаш латтача цIагIара Матевосяна кроена коч яр из. Хьа а йоаржаль, писаех кулгаш а теха, комиссаре коч дIакховдайир комсоргага:

— ДIатIашка! — аьнна приказ делар цо.

— Фу? — кхетадаьзар Матевосяна.

— ДIатIаювха из гимнастерка, — яха а аьлар Фомина. Командирашта дIатIа а кийрза хьада а лоархIаш болаш а аьлар цо: — командовани цIерах аз занполитрук волча Матевосяна хана полковой комиссара цIи ху. Аз цунна тIайохк оборона къилбаседан малхбоалени секторан. Малхбузени къулбехьени арашта айса оргъд аз командовани.

— Новкъост комиссар, — вона дукхьала кьлар Матевосян. Командирашта бIара хьежар из, уж цIенадоттта бар — из нутта кIаьхха чиза лакхарах саго тамаш яцар.

— Аз хьона кхозза приказ тергдац, — аьна сопдаьир на Фомина. — ДIатIашка! — БIухошта дIахозаргдоацаш, новкъа хинна тIатехар цо: — Кты пхьаькха а вокхагIа вола командир хилар салташта чIоагIа лоархIаме хиларах дIакхетаве веза теш хьо? Кхоачаще приказ!

Комсорг сихха коч тIаювха вомаелар.

Командираш цаI шолагIчоа тIехьа хьалгIайтар, шоай бIухошка а кхайха, царца цхьана, Iо а теIа, дIабайдар уж карта дIоахалла оборона шоай участкаш хьалуваца. Хена кIал «максим» а оттаь, пулеметаша дов чудир клуба корех.

КорзагIа бовлара хьалхара минуташ дIаьльар. Крепость тIом бе кийча яр.

(АПН).

КЕРТТЕРДАР—НАХА ЛЕРТТІА ГІУЛАКХ ДАР

Вай, советски нахьа вахаре, бокъонца гІуллакх а хиэна дІаоттадо торговле болхлойна юйдархошна лерораІа гІуллакх дар. Къаьстта укх шеххьарчу хана толденцад бахача наха гІуллакх делга. Наха гІуллакх кхиэта ду, юйдархошкара нах ийса яций, тераешийса соьй, тикашка цІена-жІеха йий хьажа Наьсарен районерчу цхьайолча тикашка яха хилар укх деношка «Сердало» газета рейдови бригада.

...Хоза тоабаь, шаьра ба Наьсарен районе йохкаргІчарех цаІ йолча СурхотІе яхача юрта бедаш бола накъ. Цхьа тиха мара ац цу йохкхача юрте. Тхо хилар сельмаге. Хотта болча воанал кхы эргаш дасар тика чу дІачуволлачара сурт а. Къаь бетта цІе ца дича санна да ий. Тика чу хьалъетта латтача лъыцкаша бахьдьердалий тика. Мах бел лааг Аушев Бъурейн. Цо дуцачунга ладийгІача-м тхьаьа кхоъ шера болх беча сага йоакха опыт а тикашка малагІеха хьале я а за денаш дар.

Цхьабакъда, из мах бел латтача истола тІа аллача бІехача гале а, мах беча ши метр а галья йоацаш лаьттача кулгаш духача тезо а, мах беча прилавка тІа хилача демо а тепапайт шийна торговле болх дика бале а цо из чІоагІа толхабелга.

Специлоенера кхуъ СурхотІа бахача наха мальх. Цхьабакъда, из маьх бердо йоалш хилаац. ЦуйрийНа ца а яхьаш, сарахьа кхоач СурхотІа маьых кхуца мошим. Тика чу маьх хьачуйбица продукцеш балалеьа са доь. Ниестедоал балха ди. ХІаьта маьх йоахха политІча дийсаха мара болаш.

Дукхаьа дешъаб СурхотІе бахаш бола нах мара йолим маьхэца йоил яц мрен, ахам, цхьабакъда, цу гІуллакхага хьажа дига а бац Наьсарен РайПО кулгалхой.

Доаши дац тика тІа лйца хІаша нагъедоала ханнат.

СурхотІара дахьча тхо хилар Зязикхъонгий - Юртарча тика чу. Хоза найцадь, доаттІача бесса тархаш тІа хьалъеттадаь латт киачча товараш. Мах бел я гІалгІай йоІ Кациева Лола. Іаьнерза я из юйдархоаца. Лоне тараз нийса ца.

Цу тика чу яраштардна оадеже латтар бІеха, мІадех хьыгаш, букъ хьаберабайча мара кІай дий ца хочи халат дуалаш хІаьнга саг. Тхона хетадеш не тара дІакхухьаш саг вв, аьнна, хІаьта а фу бокъо я цун селла бІеха халат а дийха тиха чу лаета? Цхьабакъда, из-м хиэнаар цу тика прадавец Батыгов Мухьмад.

— БІеха халат а дийха хІама лат хьо мах бел, — аьнна найга хьалгача, — ор тІадийна-м дукха ха ац, аьнар цо. Цхьаьча товарий хьаьдашка хьажа далаледар тхо. Хьалъетха укх берий бераеъаш. Цхьаь дашарлочун форама ши этикетка йоахь. Ши мах ... цар тІа. Цхьаьна тІа ... сотІа доаххх. Из ... хІаьнд аьича лоя. Батыгова прадалеша баламаш ...

Ийс саш 75 кеппиг деха я Кремнера арахийца тиха ... ХІаьта Зязикхъонгий - Юртарча тика чу цох цхьайоте соми 40 кеппиг дех. Тамашийна да цхьаьакха: лакхерча сортех а шолагІча сортех а йола уж кофташ (лакхерча сортех йолчарех 10 соми 50 кеппиг дех) укх тика чу 11 соммаш 40 кеппигаш йеха. Шех ...ц в. Батыгов. Цо йоах, цу кофтах мах боаттІача бесса боалих. — Диш ца лелаш, — йоах продавеца, — лертарча тІахьий мальханта 8,5 процент надбавка йола. Цхьабакъда, рейдови бригадана хай 9 соми 75 кеппиги дохкхача кофтах 11 соми 40 кеппиги хІаьа доакх. Хьана бокъо елай в. Батыгова ... сортех йола кофтош шолагІа сортах а яь селла ахча соцдаьа.

Дукха теша я Наьсарен-Вокзале. Тха вІаттІехьдаьнар цхьайоачар балхага хьажа.

...№ 1 йола Наьсарен райПО тика. Наьсарен - Вокзале юкъе я из. Масса а хана дукха хул укхаза нах. Смена хьа а юйца тІехан укх чу болх беш ба продавецаш МальсаготтІое Солсен Асиянм. Кхачан товараш оаш латтар Асиять.

Цхьанкха порядок ец тика чу. БІеха я, шоаш доаттІача бесса дІаоттадаьдац товараш, дош а тІехь шекар доха яхаш ... ба юйдархой. Тика посебори цІагІа латташ да витрина тІа духкхи доаца маргарии яха даьтта. Из аІахха ца мегаргдоаш гІуллакх дац. Продавецаш МальсаготтІар бІабоснаб советски торговле бакъонаш телхаераша торговле моттиг йоацаш.

Кхы дукагІа дац гІуллакх Наьсарен - Вокзалерча кафе а. Масса а хана бІеха, гІалланий юхе хьалдаш хул кафе ... Кастеста бІаргаго ... я укхаза кхоьракъ малаш багІараш а. Цхьабакъда, цу гІуллакхага хьожаш бац е Наьсарен райПО кулгалхой а е Наьсарен санэпидстанце болхлой а. Цхьа хаттар дар тха Наьсарерча санэпидстанце болхлошка де — фу деш дагІа-хьок ше ... дола кхачаьабоацараш бІаргагуш?

Торговле болх беча цхьанкха сага бокъо енаац торговле бокъонаш телхае. Нахаца Іьаьерал хилар, боаттІача бесса нах бакхар, лерттІа тараш оаш — торговле болхлой дикха дагардоацар да.

«Сердало» газета рейдови бригада: В. МАРЗИЕВ — Наьсарен райони «Ленина никъ» яхача газета болхло; А. ГАЗДИЕВ—ВЛКСМ райкоми инструктор; М. ЗАНГИЕВ, Р. МУЦОЛЬГОВА — «Сердало» газета болхлой.

Доазол дехьара

КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ Я БОЛХЛОЙ МАДРИД

Испански пролетариата хьалхарча мутІаралшка бокхача Астуре шахтерий тІема опытах пайда а эцаш, Мадрида къахьегамхоша доккха дакъа лоац дерригача халдаа тоама йолча франкистски диктатурана духьала лоаттабеча къовсама историна юкъе.

Испански столица къахьегамхой гІерт алаш лаьхдайта, маьхаш хадданза лакхлуш вахара хьалаш талхаши хилара духьала бувл. Цар къовсам лоаттабу монополена беча шиа-Іоткъамаш капиталистий хьашташ лорадаре франкистски режиме вІашагІтехача официальни профсоюзий политикаьен духьал.

Официальни пропагандо чІоагІа хоастеш йийца «стабилизаце тІаш» йоллашехь, вахар духхьала дІадахча шера 15 процент хьалагІа да.

«Маьхаш юхасвара» тІамйца гІуллакхаш бокхалдар кьача балхах доагІа алаш лакх ца дайтта гІертшига да. Цу гІуллакхашца правительстве гІерт лакхлуча маьхаша эгІадига халкъ кагийеа рознични торговлена духьала дакха, маьхаш лакхлуш хилара правительствена политикен махулла хІама дукхагІа яхаа гІерта капиталисташи а боаццаш, уж торговцаш бехке болаш санна гІуллакх оттаде. (Масала, Центральни банка боала пайда 1958 шера 298 миллион хиннача 1964 шера 447 миллионега кхоачаш лакхбеннаб; хІаьта испански кредитни банка — цу хана чухь 425 миллионагара 632 миллионага, электропромышленноста къаман предприятеша — 113 миллионагара 460 миллионага кхоачаш).

Цхьабакъда, къахьегамхой Іохабе-м мишта атта дац. Царна хов хала оттача хьала бокъонца дола бахьанаш малагІаш да, шаьра бове шоай бокъонца бола моастагІаш.

Укх тІеххьарча хана франкистски режиме къахьегамхоша духьала вІашагІъекхача бІаьш йолча процессаша, дукхача шерашка набахта бахка наха еча халача судаша, политически гІуллакхаш бахьан дийца боахча наха деча Іазаше кхы а чІоагІбу, болхлой классо шийдемократически политически бокъонаш бахьан лоаттабу къовсам.

Металлургически промышленноста заьраш бола болхлой 16 сентябре столица центральни улицашка гІоаза чакхбаьлар «Болхлой профсоюзаш хужа хьадех оаха!» Забастовка е бокъо!» «ДІаванза Франко!» ... Демонстраци ярхаро кхеральча правительства дош делар тарафни ставкаш 20 процент лакхъергъа, аьнна.

16 декабре 40 эзар вола къахьегамхо юха а Мадрида улицашка аралаьлар Іаьдало ше лакхдергда аьнна алаш лакхдайте а керда коллективни договораш оттаелга дІадеха а.

Из демонстраци йолча хана болхлоша дукхаза тІехьашка яьхар города стратегически пунктаца правительства оттаь хиннача штурмовой полицейски отрядаш сиз ...

Шийна репрессеш франкистски режима магаввар къахьегамхой къовсам лоаттабара бола ... бозабе. 26 январе Мадридера къахьегамхой хІоалагІа улицашка арабаьлар. Кхьметтан доазол дехьарча агентствашка а белгалдаьлехар, столицана юкъе—Прадо яхача хилна демонстраци франкистски режим эттача 25 шера хлийнарента юкъе эттара йоалхагІа хилар.

Уж дукха бола мадридски гІоттар вІаштІехьдаьхадар столица къахьегамхойн студенташа «вертикальни» салаш йолча официальни профсоюзий здаьнга хьалхашка мигинт ... тІахьехаш хиннача гІишлоцъерий оппозиционни профсоюза инициативах.

Демонстранташа дІадайхар профессиональни объединенешта бокх бе паргІате хулга, забастовка е бокъе хулга, 44 сахьата дола балха хІара оттаделга, дийнахьа хьийгача кьех 175 песетал кІеззигаІа доацаш алаш лулга, забастовкаш еча юкъе дакъа доацаш хилара балхара дІабаьха болхлой юха балха оттабелга.

Къахьегамхой мишта духьал баьвачуа тІехьагІа правительства хоан бир (эттара хьалхара бь хоан) демонстрантштем болцаенаш юкъе дов хиннар хилларех, хІаьстра ... ха мишта нах лутцарах а. Доазол дехьарча обозревателаша цхьатарра йоах, кхы тІехдала йиш йоацаш кхоххадениц Испанера хьал. Нагахь санна, шийна во дар хилар це дене, маьхашн хьадоеІа алашн ийслуцдохилар де дене, маьхашн хьадоеІа алашн ... гІуллакхаш чехагІа де дена правительства.

Мадрида металлистанен гІишлош ерашен лоаттабу къовсам хьалхоц трамвайщикашца, машиностроителоша, столица кхыча предприятей къахьегамхоша.

Столица металлистиш выступленеш хь баьча студентоша демонстраци бир просвещение министерства здапеиа хьалхашка. Цар дІадехар демократически паргІатонаш юхаметтеоттаелга, испански университетски профсоюз дІабоакхелга, дешархой хьашташ лорадергдола организаци вІашагІтохьлга.

Вахара хьал эвдаран демократически паргІате хилара тІехьа Мадрида къахьегамхоша лоаттабу къовсам тІа-тІа дукхагІа кхохалуш хилар — из да антифранкистски оппозице дерригача шоай цхьаоагІо чІоагІлуш хилар. Цу къовсаме коммунистий хьалхарча мугІарашка бе, дош цаІ долаш, мацацатина йолаш, шоаш кхо ца беш хилара белгала а бувлаш.

Испане столице тІеххьарча хана хиннача событеша массане юкъара политически стачка кийчъяра юкъе лоаца ноархІаме дакъа да. Из стачка шене йоаццаш хург а я, цо франкистски диктатурана меттахьа хІама а тохаргъа.

Луис БАЛАГЕР,
Испане Коммунистически парте ЦК член. (АПН).

МАККАРЭНА ЗАКОН ДІАДАККХАР ДЕХ ОАХА

Са бозак ба советски наха США Коммунистически партех, законаца чІоагІ а дь дІаоттадаьча шийца ийсде кхы доацача зуламах—Маккарена законах дуцца.

«ШийлачатІемах» хьалхина хІама да Маккарэна закон. Американски империалистана «коммунизмана духьаларча похода» планаш оттаеш хиннача 1950 шера Уолл-стрита дашин ше а беш тІайийцахар из.

Реакционни пропагандо чІоагІа дуйц Америка ВІашагІкхийттача Штатий правительстве нисаргІа дІадаккхарах из дуней коммунистически заговор йолаш а я, шаш. Цудухьа правительствоа «кхерамах лорадеш духьа» компартена приказ деннад «кхыча пачхьалкхени агент» я аьнна ше дІаязьйита, Вакъда, дІаязъйита — из да-кха бехке я ео яхилга, тха парти шпионажа е пачхьалкхена духьаларча кхыча зуламашта бехке я хилга.

Нагахьа санна ... дола лумаш дах нах дучабоале, кхетадеш ма дий царна цу хьакъехьа доаш долча законех суд еяга. Бакъда, шпионаж лелаьй аьнна цІанкха а цхьанкха американски коммунист бехкевеш суд оаш моттиг хиннац. Из да ультра парте бІогора боазар. Цудухьа хьадаьд шовех деш дола аьл-дитт бакьдеча американски коммунисташ оттабара лаьрхІа дола Маккарэна закон.

Зулам дааьд аьнна саг ше-шийна телаьча оттаве бокъо ...ц ВІашагІкхийттача Штатий Конституце яхачох. Бехке а яь компартена 120 эзар доллар пулна гІод тохаш даь эттара хьалхара приговор могадаьар США Лакхехьарча Судо.

Из мишта мара чакхдаьнадеце а, юстице министерство юха а компартена суд е гІерт, хьалхагІа хиннар дола бахьанаш а увттадеш. ХІана? аьнна хаттар доагІа. Лоацца да цунна дола жоп. Коммунисташа тІаьхер «ШийлачатІемах» доавна хилаша даргдоаца хІама да. Из ший мапарен кортамукъалени моастагІашта. Малаве дахилга тІа ве ица а ядерни бомбаш новкъесталца дунен халкъашта юкъера къовсаме дешам къасталде а США-гара халонаш дІаяха а гІерта Голдуотер санна болча наьха хьаштанхьа. Къулбехьен Вьетнаме бахача наха духьалара нах боабеш бу тІом соцабар ца дезарий хьаштанхьа. Конгора а дуней кхыча районашка ... а хьал яре гІертарий хьаштанхьа США Къулбехьера ...

... боабелга вІашагІдехкарий хьаштанхьа дена коммунистанта тІакхуни хилар.

Американски халкъа дукха а дукхагІа болча наха могадаьар Голдуотер, хІана аьлча цар кхетаду ядерни маьлх хорхамашка кетвальча тІехьагІа цунах хургдоа во дов. Американски халкъ тІа-тІа чІоагІагІа тем «ультра» пропаганда хоргдул хилара, социалистически лагера мехкаьца доттагІаен гІуллакхаш леладе гІерт из. ТІехь-тІехьагІа хулагІа хул Маккарена закона бекъонца бола чулоацам кхетабеш бола, цо шоай кортамукъалена а кхоанена а тІатоссар кхерам гуш бола американцаш.

Реакционераш американски компартена юха а суде ала гІертара жоп нуш оаха хьадех Маккарэна закон дІадаккхар. Дукха гІорбаьлна бола американцаш хьакхийттаб цу компанех, кхы дукха барам хьа а кхетарга. Тхо тешаш да тхоан низаца кортамукъалени наьча дуней халкъана хьалхоадаргхилара. Оаха хьакха ... цар ... а хургъя.

Хейнан ЛУМЕР.
США Коммунистически парте цІа хаза дийтов.
(АПН).

У ТАНА ЗАЯВЛЕНИ

НЬЮ-ЙОРК, 13 февраль (ТАСС). Селхан ООН Генеральни секретаре У Тана деррига «гуннхь дехча нехнашна» кхайкаб Вьетнамерa тІом шорбергбеа гІуллакхаш ца леладара уж тІахьакхаш. Из кхийкарал ду аз, аьннад У Тана, «нашарен Вьетнама халкъ а деррига дуней халкъаш е паргІате дахарех хьаштий духьа».

НАЦИСТСКИ ЗУЛАМХОЙ БЕХКЕ БАРА ТІЕХЬА ЛАТТ АВСТРИ

ВЕНА, 10 февраль (ТАСС). Нацистски тІемен зуламхошта хьача зуламий «дукха шераш хІадахара» принцип доархІаргІоацаш йола законопроект парламенте хІачулла дага а Австре правительство.

Селхан хиннача австрийски правительства заседание юстице министра Брода хоам бир, йоаттІаш йола законопроект кийчъеш латт, аьнна. Правительства хьахьекхар из законопроект парламенте ... тешаш хилар.

ЗАНЗИБАРЕРА ЦІЕЙ

ЗАНЗИБАР, 13 февраль (ТАСС). Дукхача вала ... тІеме парадаш еш, 60 эзар совгІа волча саго дакъа а лоацаш демонстраци митингаш хулаш белгалдаьккхар Занзибара халкъа революцие шу дизар.

ЦІей дездеча бахабар дуккхача мехкий никалаш. Советски Союзера вахар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель заместитель Г. Кулатов верее латта делегаци.

Феодалийн английски колонизаторий духь тІера Іоакхессар оаха революцеца юкъе дакъа лоацаш деррига халкъ хилар бахьан долаш, аьлар ше къамаьл деш Танзане ВІашагІкхийттача Республика хьалхарча вице - президента, «Афро-ширази» яхача парте председатела Абейд Каруме. Оаха ше кхоберзбац революце хьадаьккхар чІоагІдарах дегІадоаладаран, ций доаца колониализма система бокъонца а кхы юхеттаргйоацаш а дІаякхара тІехьа — лоаттабеча къовсамо котало хилара. Абейд Каруме деккха баркал аьлар СССР-а, ГДР-а, кхыча социалистически мехкашта цар вешича хаьен лог цІенен новкъосал дарах.

АМЕРИКАНСКИ КАБИНЕТА ЗАСЕДАНИ

12 февралe президента Джонсона кІалха цІагІа кабинета заседани хир. Цу юкъе дакъа лоацаш хилар обороны министр Макнамара, финансий министр Диллон, пачхьалкхен секретаре декхараш кхоачашдеш вола Болл, ООН-ера США давт вола посол Стивенсон, кхьана кхерамзален дешай хьакъехьара президента лаьрххІа вола помощник Банди. Заседани керттерча дешаех цаІ дар Къулбехьен Вьетнамерча хьалах ...

Президентен финансий министрен кабинета членашка дІадоваийтар США платежни баланса гІуллакх мишта латт. Джонсона кабинетера членашкара хьадийхар доазол дехьа ен йола расходаш кІеззигъяра эша гІуллакх деша. Кабинета членашка хьекхар американски экономика малагІча хьале я хойташ йола меморандум.

КОНГОРА ТІЕМАШ

НЬЮ-ЙОРК, 12 февраль (ТАСС). Итури яхача хих тІехволача Стенливилла къилбаседа - малхбоален оагІорахьа 300 километр хулача моттиге чІоагІа тІом хилар хонголезски повстанцашта Чомбе кІай наемникаш керте латтача правительствени эскара колоннех юкъе. Кубински контрреволюционерана лелаеча американски пранинцашца истребителаша гІо а деш колонна хих дехьа ала ца лаьно.

600 наемникаш санна 100 кІай наемникаш юкъе волча правительствени колоннаша цо нал беча бергача новкъа чІоагІа духхьал латт повстанцаш. Цунах хоам бу ЮПИ агентствона Леопольдвиллерча корреспондентa.

Гернард Лемен (аьрцьарахьа) Бернгард Ветнера эрсий кулинари Іомаьь хилариш ГДР столице бовзам ба. Хіана дукха за йоаццаш Берлине хьайийІалача, хІаллехьа а дикка наха дІайізача «Москва» яхача ресторана директор ва царех цаІ, хІаьта важ — шеф-повар. Города центральни магистралях улича цу ресторане советски кулинарий рецептах кийчдинь тайп-тайпара даа хІамаш хул. Предприяте дукха болхлой эрсий мотт Іомабеш ба, хІаьта царех дукхагІбараш германо - советски доттагІаен Общества членаш а ба.

АДН—ТАСС сурт.

УЗБЕКСКИ ССР. Ворошиловски ... цех болх бе йолалийтадац цІаста рудаш доккхара деш бокъонца цІаста хьадалицa йола технологически процессаш кхоаерзалий Алмалыкерча В. И. Ленина цІерахча Алмалыкски горнометаллургически комбинате. Цу гІуллакхо торе хьалийтой полуфабрикаташ дІало нертаь бола иле кхьча районашка дІадахьиттача транспортага дІадахь дукха ... рузьаь ходе.

Сурта тІа: хьадалица руда обогатительни фабрике дІашехьийнаш бола канатни подвесни никъ.

Г. Пуна сурт.
ТАСС фотохроника.

ВАЙ ПЛАНЕТА ПОГОДА

БІАЬСТИ ТІАКХОАЧАШ

Февраль бетта юкъе къилбаседе хьакхиннача циклонаша критически шолал йоармайр СССР дерригача европейски дакъа тІа. Белоруссе Прибалтике минус 22 градусага кхаьчаш лахъелар температура, хІаьта Московски облaсте — минус 30-га кхаьчаш. ЦІенха чІоагІа шалъелар Украина къулбехьа. Мосла, из хІаш хиналехьа бІаьсти дыча санна хоза ка лаьттача (плюс 12 градус) Одесса 16 градусега кхаьчаш шолал эттар.

Іаьрмачен Средиземни фордах тІа шалал эттарах хьакхилар дукха циклонаш. Іалаьната чехка Іаьрмача фордо маькбоацдьа а Кавказа а кхьачар уж. Краснодарски крае Іалаьната — дукха догІон тІаьда лоаш доахар. Сочерча, цІанха а гІадакъа ца лучa, гаьна тІа кІаьда ло дилар. Метра кхоалагІа дакъа сома дар Краснодаре дила лоа. Кхьметтал Московски облaсте а ... дац мишта сона лоа.

ЧІоагІа догІаш дийхад Турце, цига е кхьачар шолал, форда йисте штормаш гІиттар, хІаьта лоашах обсерваторешца перевалаш лаьбо къайлаьхай. Шийна фо дІайхача африкански чуоца вІашагІкхеттара Турце къулбехьа дуІаш, Тунисе — ливанни хилар, цар малъеш, тІаьш, переваш йохалий.

Бенгальски йоатьаьнай Иранера дІайха фо кхаьччe Средни Азе. Кушке дейнахьа термометра тІа плюс 22 градус хул. Бокъда, Таджикистана ноамашка хьакха сана Іуаргаш дарз хьийхад. Якутера шолал а ... йоагІа.

ТахкІаш отташ хьакхача ... къулбехьенгахьа доах лоа. Машинашаш а автомобильни никъаш а дехадеш буранаш хилар Ямалa.

МалагІа погода хургъя укх гаргарча деношка?

Мурманск областени Карельски настала лоа а делхаш, йоакха шолал е йоалаш мух хьекхоргба. Мух чІоагІа хьекхоргба Прибалтике Белоруссе. Укхаза, Центральни районе санна, дарз долаш йола шолал тІехьа тІехьагІа пахьІлургъя. Украине къулбехьа Молдавне шолал моттиг гьа, юкъ-юкъе мелашха лоа а доалагІа.

Кавказа Іаьрмача форда йисте шийна хургъя, догІаш тІаьда лоаш доахаргда. Шолал лакхІургъя Малкбузан СибарегІаш Казахстана къилбаседе. Хувцамаш доацаш йоакха шолал латтаргъа Красноярски крае.

Александр СНИТКОВСКИЙ,
прогнозий Института Іаьна сотрудник (АПН).

Керда книжкаш

Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен книжни издательства кеча теха арахийхад эрсий меттала дахлача Ведзижев Ахьмаден Кодзоева Танарийн дуцарий сборникаш.

А. Ведзижева сборнике юкъе лахад Ц. Голодне перевод яь «Сергоцара бовзам», «Йалсата нус», «Коммунист», Т. Сергиенко перевод яь «Орден» яха а кхыдола а дуцараш, Т. Кодзоевай сборнике юкъе — «Малав бехке!», «ШоллагІа осаг», «Анзорка» яха а кхыдола а дуцараш.

Эрсий меттала кхиаьа доаравирата дола совгІат да уж сборникаш.

Цу издательстве мишта арахийцад Б. Габисова язьдь «Фу ухех хьорІа?» яха брошюра а. Цу тІа дуйц Іслам мажа, ... мишта хьахиннад а цун реакциони чулоацам а. ХІана а кхыча юкъе дийслу дьыях тешаш бола нах. Дына хьехаме тувлабь уж нах муьжьбахара тІехьа, вай тахарча вахара новкъарле ше боача дына духьала лоаттабеча къовсаме лекторашта пропагандисташтен эша дика пособи да из брошюра.

Уж книжкаш укх деношка республике книжни ... тохаша доххаш хургда.

Т. ЮСУПОВ.

ШАШКАШ

Укх деношка Шоьла районе шашкех лоаш хьалхара моттиг иккхара яхь чакххьайнай. Дукхача юрташкара шашисташ хилар цига дакъа лоацаш.

Дика лайзар Майртуп яхача юртара шашисташ. Цхьане а эша ца вец хьалхара моттиг лыаьхар бархІтерарча школа хьехархочо Р. Багаева, шоллагІча моттиге Ж. Джабраиловн кхоалагІча моттиге Шоьла юрта А. Абуеви ва.

Хьалхара ши моттиг лыакхарш республика шашистий турнире дакъа лоацаш хургба.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгІа

РАДИО: 6.30 — Юртбоахама болхлошта передача (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20—Ховмаша передачай программех. 8.15—«Сердало» газета оагІонаш тІара. 8.25—«Казахски ... 8.45 — «Къона тІехье» яха передача (гІалгІай меттала). 16.05 — Ашараш. 16.15 — «Къонал» яха передача (гІалгІай меттала). 16.30 — Керда хоамаш гІалгІай меттала). 16.45 — «Гестелена карагІаьнар карагІаьнед цунна» яха очерк (эрсий меттала). 17.00 — Къилбаседа Кавказа Экономически вахар яха радиогазета. 17.30 — Миллионаш берий Ленински университет. Москвера трансляци. 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.23 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — Нохч- гІалгІай илеши ашараши.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00—«Хьалхара тохкамаш» яха художественни фильм. 18.25 — Телевизиони кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — Юртбоахама болхлошта лаьрхІа. Хьайбаш леладеча юкъе хим. 19.25 — Киножурнал. 19.35 — Английски меттала урок. 20.05 — Вийса сатийна хайла, шун берии! 20.15 — Телевизиони кердадараш (эрсий меттала). 20.25— «Чайка» яха телевизиони спектакль.

Город Грозне Старопромысловски района, Старый поселке, № 47 йолча корпусе, 2-ча квартире вахача гражданина Семенов Дмитрий Григорьевичo суде деннад город Грозне Старопромысловски района Старый поселке № 47 йолча корпусе, 2-ча квартире яха гражданка Воробьева Мария Сергеевна ше йитарах дола дош.

Дош дуцаргда город Грозне Старопромысловски района халкъа суда.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретаре — 2-46-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахама, письмой отделий—2-25-72; корректорске—2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-46-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции, 7/84.

ОФ00042. Заказ № 890.